

НАРЕДБА ЗА ПЕНСИИТЕ И ОСИГУРИТЕЛНИЯ СТАЖ (ЗАГЛ. ИЗМ. - ДВ, БР. 19 ОТ 2003 Г., В СИЛА ОТ 01.01.2003 Г.)

В сила от 01.01.2000 г.

Приложение № 1 към ПМС № 30 от 10.03.2000 г.

Обн. ДВ. бр.21 от 17 Март 2000г., изм. ДВ. бр.43 от 26 Май 2000г., изм. ДВ. бр.61 от 25 Юли 2000г., изм. ДВ. бр.81 от 6 Октомври 2000г., изм. ДВ. бр.36 от 12 Април 2001г., изм. ДВ. бр.19 от 19 Февруари 2002г., попр. ДВ. бр.21 от 26 Февруари 2002г., доп. ДВ. бр.74 от 30 Юли 2002г., изм. ДВ. бр.76 от 6 Август 2002г., изм. ДВ. бр.119 от 27 Декември 2002г., изм. ДВ. бр.19 от 28 Февруари 2003г., изм. ДВ. бр.25 от 26 Март 2004г., доп. ДВ. бр.68 от 3 Август 2004г., изм. ДВ. бр.24 от 22 Март 2005г., изм. ДВ. бр.48 от 13 Юни 2006г., изм. ДВ. бр.15 от 16 Февруари 2007г., изм. ДВ. бр.17 от 19 Февруари 2008г., изм. ДВ. бр.1 от 6 Януари 2009г., изм. ДВ. бр.16 от 27 Февруари 2009г., изм. ДВ. бр.79 от 6 Октомври 2009г., изм. ДВ. бр.84 от 23 Октомври 2009г., изм. ДВ. бр.87 от 3 Ноември 2009г., изм. ДВ. бр.2 от 8 Януари 2010г., изм. ДВ. бр.13 от 11 Февруари 2011г., изм. и доп. ДВ. бр.16 от 24 Февруари 2012г., изм. и доп. ДВ. бр.80 от 19 Октомври 2012г., изм. и доп. ДВ. бр.33 от 5 Април 2013г., изм. ДВ. бр.62 от 12 Юли 2013г.

Глава първа. ОТПУСКАНЕ НА ПЕНСИИТЕ

Раздел I. Общи разпоредби

Чл. 1. (1) (Доп. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., доп. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Пенсиите и добавките към тях се отпускат и изплащат въз основа на писмено заявление по образец, утвърден от управителя на Националния осигурителен институт (НОИ), към което се прилагат всички необходими оригинални документи, а за случаите, при които се прилагат разпоредбите на международен договор в областта на социалната сигурност - заверени от съответната компетентна институция копия на такива документи. Заявлението може да се подава лично, чрез законния представител, чрез лице, посочено в чл. 26 от Закона за закрила на детето, чрез последния осигурител, чрез осигурителна каса или чрез упълномощено лице до териториалното поделение на НОИ по постоянен или настоящ адрес на заявителя. Заявление за пенсия от лице, изтърпяващо наказание "лишаване от свобода" или задържано под стража, може да се подава и чрез ръководителя на мястото за лишаване от свобода, съответно на мястото на задържане под стража, който издава удостоверение, в което се вписват трите имена по документ за самоличност на лицето, единният граждански номер и постоянният му адрес.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г.) Общо заявление за отпускане на наследствена пенсия от наследници с различен адрес от един наследодател се разглежда от териториалното поделение на НОИ, в което е подадено, ако поне един от наследниците има постоянен или настоящ адрес в района му.

(3) (Отм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.)

(4) (Доп. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Сведенията за самоличността на

заявителя, за гражданското му състояние и други данни във връзка с отпускането или изплащането на пенсията, включително за пенсиите по международен договор, се вписват в заявлението.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 36 от 2001 г., изм. - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) При прието заявление с нередовни и/или липсващи документи, които не могат да бъдат поправени или набавени служебно, служителят от териториалното поделение на НОИ уведомява лицето за неизправностите с препоръчано писмо с обратна разписка в 15-дневен срок. Когато в 2-месечен срок от датата на уведомяването те не са отстранени, длъжностното лице, на което е възложено ръководството по пенсионното осигуряване, издава разпореждане въз основа на наличните редовни документи и на данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 КСО.

(6) (Нова - ДВ, бр. 36 от 2001 г., доп. - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) При прието заявление с нередовни и/или липсващи документи за пенсия по международен договор, от лице с постоянен адрес в чужбина, службата, на която е възложено прилагането на международните договори в областта на социалното осигуряване, в 15-дневен срок уведомява лицето за неизправностите. Когато в 4-месечен срок от датата на уведомяването те не са отстранени, длъжностното лице в НОИ, на което е възложено ръководството на дейността по отпускане и изплащане на пенсиите по международни договори, издава разпореждане въз основа на наличните редовни документи. При необходимост за отпускане и изчисляване на пенсиите могат да се ползват данните за осигурителен стаж и доход по чл. 5, ал. 4, т. 1 КСО.

(7) (Нова - ДВ, бр. 48 от 2006 г.) Когато писмото по ал. 5 не е връчено на лицето, връчването се извършва по реда на чл. 10, ал. 9, а в случаите по ал. 6 - чрез изпращане на писмото до осигурителния институт на държавата, в която е постоянното пребиваване на лицето, и чрез поставяне на съобщение в страницата на НОИ в интернет.

(8) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) Заявлението за отпускане или изплащане на пенсия от лица, които не са български граждани и нямат постоянен адрес в страната и за които не се прилагат разпоредбите на международен договор, по който Република България е страна, се подава до Столичното управление "Социално осигуряване".

Чл. 2. Към заявлението за отпускане на лична пенсия за осигурителен стаж и възраст се представят:

1. (доп. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г., доп. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) документи за осигурителен (трудова) стаж и за прекратяване на осигуряването на лицата по чл. 4, ал. 1, т. 1 - 4 и 6 и чл. 4а КСО;

2. (доп. - ДВ, бр. 74 от 2002 г., изм. - ДВ, бр. 19 от 2003 г., в сила от 01.01.2003 г., доп. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) документи за брутно трудово възнаграждение или доход, върху които са внесени осигурителни вноски за 3 последователни години от последните 15 години осигурителен стаж по избор на пенсионера преди 1 януари 1997 г., и за брутно трудово възнаграждение или доход, върху които са внесени осигурителни вноски за осигурителния стаж след тази дата до датата на пенсионирането. За времето от 1 януари 2000 г. се вписва годишното брутно трудово възнаграждение или доходът, върху който са внесени осигурителните вноски. Когато за времето след 31 декември 1996 г. или за част от него не са представени документи за брутно трудово възнаграждение или доход, върху които са внесени осигурителни вноски, се ползват данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 КСО.

Чл. 3. (1) Към заявлението за отпускане на лична пенсия за инвалидност се представят:

1. (доп. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) при пенсиите за инвалидност поради общо заболяване и пенсиите за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест - документите по чл. 2 до датата на пенсионирането, с изключение на документите за прекратяване на осигуряването;

2. (отм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г.)

3. (доп. - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) експертно решение на териториалната експертна лекарска комисия (ТЕЛК), за което е изтекъл 14-дневният срок за обжалване по чл. 112, ал. 1, т. 3 от Закона за здравето или на Националната експертна лекарска комисия (НЕЛК);

4. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) при пенсиите за военна инвалидност за лицата по чл. 85, ал. 1, т. 2 от Кодекса за социално осигуряване (КСО) се представя и удостоверение от съответното поделение за датата на постъпването и уволнението от служба и за званието на лицето;

5. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) при пенсиите за военна инвалидност за лицата по чл. 85, ал. 2 КСО, пострадали при оказване съдействие на въоръжените сили - документ от съответното поделение, удостоверяващ обстоятелствата, при които е пострадало лицето;

6. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) при пенсиите за гражданска инвалидност - документ, удостоверяващ обстоятелствата, при които лицето е заболяло или е пострадало; документът се съставя от кмета или от упълномощено от него длъжностно лице - в случаите по чл. 87, т. 1 КСО, и от кмета или от ръководителя на учреждението, в което служи органът на властта, причинил страданието - в случаите по чл. 87, т. 2 КСО;

7. (нова - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) за лицата с постоянен адрес в държава, с която Република България прилага международен договор в областта на социалната сигурност, се представя медицинска документация от съответната държава.

(2) (Нова - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г., отм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.)

(3) (Предишна ал. 2 - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Заявлението за отпускане на пенсия за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест се свързва служебно от териториалното поделение на НОИ с влязлото в сила разпореждане за приемане или за неприемане на злополуката за трудова.

Чл. 4. (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Към заявлението за отпускане на наследствена пенсия или добавка по чл. 84 КСО от наследодател, който не е бил пенсионер, освен документите, необходими за определяне на лична пенсия съобразно вида ѝ, се представят и следните документи:

1. удостоверение за наследниците;

2. (изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г.) за деца над 18 - до навършването на 26-годишна възраст, ако продължават да учат - удостоверение от съответното учебно заведение;

3. (доп. - ДВ, бр. 61 от 2000 г., изм. - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г.) за деца, инвалидизирани до 18-, съответно до 26-годишна възраст по време на обучението или наборната военна служба - експертно решение на ТЕЛК (НЕЛК) с всички необходими данни за определяне на правото и срока на пенсията;

4. за преживелите съпрузи, които не са навършили изискващата се възраст и са неработоспособни - експертно решение на ТЕЛК (НЕЛК) с данните, необходими за определяне на правото и срока на пенсията;

5. за децата - декларация, че не са осиновени, а за преживелите съпрузи - декларация, че не са встъпили в граждански брак;

6. за родителите - декларация, че не получават лична пенсия и не са лишени от родителски права, както и документ, удостоверяващ, че са родители - удостоверение за раждане, съдебно решение или удостоверение от общината;

7. за родителите на лица, починали по време на наборна военна служба - и документ, издаден или заверен от съответното поделение, удостоверяващ, че смъртта е настъпила по време на наборната служба.

Чл. 5. (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Към заявлението за отпускане на наследствена пенсия от наследодател, който е бил пенсионер, се представят документите по чл. 4, т. 1 - б, а към заявлението за отпускане на добавка по чл. 84 КСО - документите по т. 1 и 5.

Чл. 6. (1) Към заявлението за отпускане на социална пенсия за старост от лица, навършили 70-годишна възраст, се представя декларация по утвърден образец за семейно и имотно състояние и годишният доход на член от семейството. При определяне на годишния доход за членове на семейството се считат съпругът, съпругата и децата до 18-годишна възраст, ако не са встъпили в брак, както и децата над тази възраст, ако са неработоспособни, нямат други доходи и не са встъпили в брак.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г.) Към заявлението за отпускане на социална пенсия за инвалидност от лица, навършили 16-годишна възраст, с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане повече от 71 на сто, се представя експертно решение на ТЕЛК (НЕЛК) с данните, необходими за определяне на правото, размера и срока на пенсията.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., отм. - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г.)

Чл. 6а. (Нов - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г., попр. - ДВ, бр. 21 от 2002 г., изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., отм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 01.01.2013 г.)

Чл. 7. (1) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Персоналните пенсии по чл. 92 КСО се отпускат с решение на Министерския съвет по предложение на министъра на труда и социалната политика съгласувано с министъра на финансите.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Персонални пенсии в изключителни случаи по смисъла на чл. 92 КСО могат да се отпускат на следните категории лица:

1. деца без право на наследствена пенсия от починал родител;

2. (изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) жени, навършили възрастта по чл. 68, ал. 3 КСО, родили и отгледали 5 и повече деца до навършване на 18-годишната им възраст;

3. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) лица, навършили възрастта по чл. 68, ал. 3 КСО, които са полагали грижи в продължение на повече от 10 години за инвалиди - членове на техните семейства, постоянно нуждаещи се от чужда помощ; за членове на семейството се считат съпругът, съпругата, както и техните възходящи и низходящи по права линия.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., доп. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Лицата по ал. 2 следва

да отговарят на изискванията за доход по чл. 89а, ал. 1 КСО, а лицата по ал. 2, т. 2 и 3 е необходимо да имат и действителен осигурителен стаж най-малко 3 години. За деца, настанени по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето, както и при настойник или попечител, не се изисква декларация за доход на член от семейството.

(4) Предложението за отпускане на персонални пенсии се изготвя въз основа на:

1. (доп. - ДВ, бр. 84 от 2009 г.) заявление от лицето, законния представител или лице, посочено в чл. 26 от Закона за закрила на детето, адресирано до НОИ, което включва мотивите за отпускане на персоналната пенсия, данни за самоличността на лицето и за гражданското му състояние;

2. разпореждане на длъжностното лице от териториалното поделение на НОИ, с което се отказва отпускането на пенсия; когато няма постановено такова разпореждане, лицето представя документи, установяващи липса на основание за отпускане на друг вид пенсия, или декларация, че няма достатъчно положен осигурителен стаж;

3. (доп. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) решение, прието на сесия на общинския съвет, за внасяне на предложение в Министерския съвет и копие от заявлението на лицето до общинския съвет;

4. (изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г.) декларация за семейното и имотното състояние и за годишния доход на член от семейството за 12 месеца преди датата на подаване на заявлението в общинския съвет;

5. (изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) за лицата по ал. 2, т. 2 - и документ от общината (кметството), че са родили и отгледали 5 и повече деца до 18-годишната им възраст, че не са били лишавани или ограничавани родителските им права и че децата не са били настанявани в държавни заведения за отглеждане за срок, по-голям от една година, освен по здравословни причини;

6. (доп. - ДВ, бр. 61 от 2000 г., изм. - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г., изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г.) за лицата по ал. 2, т. 3 - и решение на ТЕЛК (НЕЛК), удостоверяващо, че болният за целия 10-годишен период е бил инвалид с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто, който постоянно се е нуждаел от чужда помощ;

7. (изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) за лицата по ал. 2, т. 2 и 3 - документ за придобит действителен осигурителен стаж не по-малко от 3 години;

8. (нова - ДВ, бр. 36 от 2001 г.) за лицата по ал. 2, т. 1 - удостоверение за наследници.

(5) Персоналните пенсии се отпускат в размер 90 на сто от социалната пенсия за старост.

(6) Заявлението и приложенията към него документи, послужили за отпускане на персонална пенсия, се съхраняват в НОИ, с изключение на документите за осигурителен стаж, които се връщат на лицата.

(7) (Нова - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Пенсията на лицата по ал. 2, т. 1 се изплаща в сроковете по чл. 82, ал. 1 КСО.

(8) (Нова - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Когато в срока по чл. 1, ал. 5 лицето не представи всички необходими документи във връзка с искането за отпускане на персонална пенсия по чл. 92 КСО, не се прави предложение по ал. 1.

Чл. 8. (1) (Предишен текст на чл. 8, изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) При определяне на годишния доход по чл. 89а, ал. 1 КСО не се включват:

1. добавката за чужда помощ, компенсациите, индексациите и еднократните плащания, изплащани към пенсията;

2. помощите, отпуснати при условията и по реда на социалното подпомагане, както и

целевите помощи за отопление, отпуснати съгласно нормативен акт;

3. семейните помощи по чл. 2, ал. 1, т. 1 - 6, 8 - 10 от Закона за семейни помощи за деца и месечната добавка по чл. 42 от Закона за интеграция на хората с увреждания.

(2) (Нова - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) При определяне на годишния доход на член от семейството се взема предвид броят на членовете на семейството към датата на подаване на заявлението в общинския съвет. Доходът за непълн месец се определя, като размерът на месечния доход се раздели на броя на календарните дни в месеца и полученият среднодневен доход се умножи по броя на дните, за които се отнася.

Чл. 9. (1) (Доп. - ДВ, бр. 61 от 2000 г., изм. - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г., доп. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) По първоначално постъпило заявление за отпускане на пенсия се съставя пенсионно досие с номер - ЕГН/ЛНЧ на заявителя, а когато няма такива - служебен номер. Към досието се прилагат: заявлението за пенсия; документите за осигурителен доход; удостоверение за наследници; лични декларации; всички последващи заявления и жалби на лицето; експертни решения на ТЕЛК (НЕЛК), решението на медицинската комисия по чл. 10в; постановени актове, касаещи осигурителните права на лицето. Оригиналните документи за осигурителен стаж се връщат на лицето заедно с разпореждането на длъжностното лице по пенсионното осигуряване.

(2) Пенсионното досие се съхранява в териториалното поделение на НОИ, чрез което се изплаща пенсията.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) Пенсионните досиета на лицата с постоянен адрес в чужбина, получаващи пенсии по международен договор в областта на социалното осигуряване, се съхраняват в службата в НОИ, на която е възложено прилагането на международните договори за лица с постоянен адрес в чужбина.

Чл. 10. (1) (Изм. - ДВ, бр. 43 от 2000 г., в сила от 1.01.2000 г., доп. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г., доп. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Пенсиите и добавките към тях се отпускат, изменят, осъвременяват, спират, възобновяват, прекратяват и възстановяват с разпореждане на длъжностното лице, на което е възложено ръководството на пенсионното осигуряване в териториалното поделение на НОИ или на други длъжностни лица, определени от ръководителя на териториалното поделение на НОИ, а за лицата по чл. 1, ал. 8 - на длъжностното лице в Столичното управление "Социално осигуряване" и на длъжностното лице в НОИ, на което е възложено ръководството на дейността по отпускане и изплащане на пенсиите по международни договори за лицата с постоянен адрес в чужбина. Длъжностното лице по пенсионното осигуряване се произнася в четиримесечен срок от подаването на заявлението.

(2) (Нова - ДВ, бр. 43 от 2000 г., в сила от 1.01.2000 г., изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Пенсиите за трудова дейност с правопораждаща дата след 31 декември 1999 г. се отпускат и изплащат в минималния размер за съответния вид пенсия до определянето на размера им по реда на КСО. След определянето на размера на пенсията по КСО разпореждането, с което първоначално е отпусната пенсията, се изменя съгласно чл. 99, ал. 1, т. 6 КСО от органа, който го е издал, и ако има разлика в размера на пенсията, тя се изплаща от датата на отпускането.

(3) (Нова - ДВ, бр. 43 от 2000 г., в сила от 01.01.2000 г., изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., в сила от 1.01.2001 г., изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г.) Наследствените пенсии, които се изчисляват от пенсии за трудова дейност на наследодателя, се отпускат и изплащат по реда на ал. 2, като първоначалният им размер не може да бъде по-малък от 75 на сто от минималния размер по чл. 70, ал. 7 КСО.

(4) (Нова - ДВ, бр. 43 от 2000 г., в сила от 01.01.2000 г., изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) В случаите по ал. 2 и 3 длъжностните лица по ал. 1 се произнасят в едномесечен срок след подаването на заявлението.

(5) (Нова - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г., изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г., изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) При отпускане на пенсии за инвалидност сроковете по ал. 1 и 4 текат от датата на постановяване решенията на медицинските комисии към териториалните поделения на НОИ или от датата на заявлението на лицето, ако е след тази дата. Ако експертното решение на ДЕЛК, ТЕЛК или НЕЛК е обжалвано по реда на чл. 98, ал. 6 КСО или на чл. 112 от Закона за здравето, длъжностните лица по ал. 1 издават разпореждане по чл. 98, ал. 7 КСО в едномесечен срок от датата на подаване на жалбата от председателя на медицинската комисия, съответно от заявлението на лицето, ако е след тази дата. Когато медицинската комисия на едно териториално поделение на НОИ е потвърдила или е обжалвала експертното решение на ДЕЛК, ТЕЛК или НЕЛК, а заявлението за отпускане на пенсия за инвалидност е подадено в друго териториално поделение на НОИ, сроковете по ал. 1 и 4 текат от датата на получаване на решението или на жалбата на председателя на медицинската комисия в териториалното поделение на НОИ, което ще отпуска пенсията.

(6) (Предишна ал. 2 - ДВ, бр. 43 от 2000 г., изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., предишна ал. 5 - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г., доп. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) Пенсиите по международен договор, по който Република България е страна, и добавките към тях се отпускат, изменят, осъвременяват, спират, възобновяват, прекратяват и възстановяват с разпореждане на длъжностните лица по чл. 98, ал. 1 КСО в едномесечен срок от получаването на всички необходими документи и данни във връзка с подаденото заявление за пенсия и/или добавка.

(7) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 43 от 2000 г., изм. - ДВ, бр. 43 от 2000 г., в сила от 1.01.2000 г., предишна ал. 6 - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г., изм. - ДВ, бр. 48 от 2006 г.) Длъжностните лица по ал. 1 и 6 издават разпореждане за възстановяване на неправилно изплатени суми за пенсии в едноседмичен срок от установяването на дължимата сума.

(8) (Предишна ал. 4 - ДВ, бр. 43 от 2000 г., изм. - ДВ, бр. 43 от 2000 г., в сила от 1.01.2000 г., предишна ал. 7, изм. - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Разпореждането по ал. 1 - 7 се връчва пряко на лицето или чрез пощенската мрежа на лицензиран пощенски оператор срещу подпис и съответно датиране. Разпореждането за осъвременяване на пенсията/пенсиите се връчва при поискване на лицето, като срокът за обжалване на разпореждането започва да тече от датата на връчването му.

(9) (Нова - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г.) Когато разпореждането за възстановяване на неправилно изплатени суми за пенсии не може да бъде връчено по реда на ал. 8, връчването се извършва чрез поставяне на съобщение на определено за целта място в териториалното поделение на НОИ, на страницата на НОИ в Интернет или в общината или кметството. В този случай разпореждането се смята за връчено след изтичане на 7-дневен срок от поставяне на съобщението.

Чл. 10а. (Нов - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г.) (1) Разпорежданията по чл. 10, ал. 1 за отпускане на лични пенсии за инвалидност и на добавки за чужда помощ се издават въз основа на решение на медицинска комисия към териториалното поделение на НОИ.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г., изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) Разпорежданията по чл. 10, ал. 6 за лични пенсии за инвалидност и за добавки за чужда помощ, когато трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане е установена само по медицинска документация, изготвена в друга държава, с която Република

България има сключен договор за социално осигуряване, се издават въз основа на решение на медицинска комисия към териториалното поделение на НОИ - София. Когато трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане е установена след явяване на лицата пред ТЕЛК (НЕЛК), разпорежданията се издават въз основа на решение на медицинска комисия към съответното териториално поделение на НОИ.

(3) (Отм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.)

(4) (Изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) Решенията на медицинската комисия се издават в 14-дневен срок от получаване от регионалните картотеки на медицинските експертизи на експертните решения с определена 50 и над 50 на сто трайно намалена работоспособност след разглеждане на медицинската документация, удостоверяваща настоящото здравно състояние на лицето, решенията на ТЕЛК и НЕЛК за определяне степента на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, датата на инвалидизиране и срока на инвалидността.

(5) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) В случаите, когато освидетелстването е въз основа на медицинска документация от друга държава, решенията на медицинската комисия се издават в 14-дневен срок от получаване от службата в НОИ, на която е възложено прилагането на международните договори за лица с постоянен адрес в чужбина, на експертните решения с определена 50 и над 50 на сто трайно намалена работоспособност след разглеждане на документацията, удостоверяваща настоящото здравно състояние на лицето, и решенията на ТЕЛК и НЕЛК за определяне степента на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, датата на инвалидизиране и срока на инвалидността.

Чл. 10б. (Нов - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) След получаване на експертно решение с определена 50 и над 50 на сто трайно намалена работоспособност и медицинско експертно досие упълномощено длъжностно лице по пенсионното осигуряване ги предоставя на медицинската комисия по чл. 98, ал. 4 КСО най-късно до края на следващия работен ден с данни за входящ номер и дата.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) В случаите, когато освидетелстването е въз основа на медицинска документация от друга държава, регионалната картотека на медицинските експертизи предава документацията заедно с експертното решение на ТЕЛК/НЕЛК в службата в НОИ, на която е възложено прилагането на международните договори за лица с постоянен адрес в чужбина, която след влизането в сила на експертното решение на ТЕЛК/НЕЛК ги представя на медицинската комисия по реда на ал. 1.

(3) (Отм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.)

(4) (Отм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.)

(5) (Отм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.)

(6) (Нова - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г., отм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.)

Чл. 10в. (Нов - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г.) (1) Медицинската комисия на заседание разглежда медицинската документация и се произнася с решение в деня на заседанието. Решенията на комисията се вземат с единодушие. С решението си комисията може да потвърди решението на ТЕЛК/НЕЛК или председателят на комисията може да го обжалва по реда на чл. 98, ал. 6 КСО.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) Решенията на медицинската комисия, с които се потвърждават решенията на ТЕЛК/НЕЛК, се предоставят на упълномощеното длъжностно лице по пенсионното осигуряване в срок 3 работни дни от

постановяване на решението. Решенията се съхраняват в самостоятелен архив и след подаване на заявление за отпускане на пенсия за инвалидност се свързват с пенсионното досие. Ако заявлението за пенсиониране е подадено в друго териториално поделение на НОИ, решенията на медицинската комисия и експертните решения на ТЕЛК се изискват от съответното териториално поделение на НОИ в 7-дневен срок от подаване на заявлението.

(3) Експертните решения на ТЕЛК/НЕЛК се обжалват, ако няма единодушие между членовете на медицинската комисия за потвърждаване на експертното решение или когато комисията реши, че те са издадени неправилно или незаконосъобразно.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) Копие от жалбата до НЕЛК или до Административния съд София-град се изпраща на органа на медицинската експертиза, издал експертното решение, и на лицето.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) Медицинското експертно досие се предоставя на упълномощено длъжностно лице по пенсионното осигуряване в срок 3 работни дни от постановяване на решението.

(6) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) След получаване на медицинското експертно досие упълномощеното длъжностно лице по пенсионното осигуряване го връща на регионалната картотека на медицинските експертизи най-късно до края на следващия работен ден с данни за изходящ номер и дата. В случаите, когато освидетелстването е въз основа на медицинска документация от друга държава, медицинското експертно досие се връща на службата в НОИ, на която е възложено прилагането на международните договори за лица с постоянен адрес в чужбина.

Чл. 11. (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Спирането на пенсията по чл. 95 КСО се извършва, както следва:

1. (доп. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) по чл. 95, ал. 1, т. 1 - от датата на заявлението или от друга дата, ако такава е посочена;

2. (доп. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) по чл. 95, ал. 1, т. 2 - от датата, до която е отпусната пенсията за инвалидност;

3. (доп. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) по чл. 95, ал. 1, т. 3 - от първо число на месеца, за който не е получена пенсията;

4. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., доп. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) по чл. 95, ал. 1, т. 4 - от датата на отпускане на новата пенсия, която е несъвместима съгласно чл. 101 КСО;

5. (нова - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) по чл. 95, ал. 2 - от датата на представяне на доказателствата.

Чл. 12. (1) Органът, издал разпореждането за отпускане, изменение, осъвременяване, спиране, възобновяване, прекратяване или възстановяване на пенсиите и добавките към тях, както и за възстановяване на неправилно изплатени суми за пенсии, може да го поправа, изменя или отменя, когато са констатирани:

1. явни фактически грешки;

2. технически грешки - неправилно определяне на пенсията поради аритметични грешки в сборовете на осигурителния (трудова) стаж, трудовото възнаграждение (осигурителния доход), погрешно изчислен размер или грешки, допуснати при подаване на данни за електронна обработка на информацията;

3. пропуски - не са взети предвид представени документи, имащи значение за определяне

размера на пенсията;

4. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) основанията по чл. 99 КСО.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) В случаите по ал. 1, т. 1 - 3 разпореждането се поправя от деня на отпускането, изменянето, осъвременяването, спирането, възобновяването, прекратяването, възстановяването на пенсиите и добавките към тях или възстановяването на неправилно изплатените суми за пенсии. За извършените поправки и изменения се издава разпореждане, което може да се обжалва по реда на чл. 13.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г.) Когато по реда на ал. 1 се определи пенсия или добавка към нея в по-голям размер, разликата се изплаща и за минало време, при спазване разпоредбата на чл. 105, ал. 2 от КСО.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Когато по реда на ал. 1 се определи пенсия или добавка към нея в по-малък размер, надветите суми се възстановяват при спазване разпоредбите на чл. 114 и 115 КСО.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) В случай на изменение на пенсията в резултат на прилагане разпоредбите на международен договор, по който Република България е страна, получените в повече суми се възстановяват от лицата без лихва до изтичането на срока за доброволно изпълнение. За възстановяване на сумите длъжностното лице по чл. 98, ал. 2 КСО издава разпореждане, което подлежи на доброволно изпълнение в 14-дневен срок от връчването му. След изтичането на този срок се начислява лихвата по чл. 113, ал. 1 КСО.

(6) (Нова - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) По реда на ал. 1 - 5 се изменят или отменят разпореждания и когато в териториалното поделение на НОИ са представени документи, отнасящи се до правото и размера на пенсията, както и до началната дата на отпускането ѝ.

Чл. 13. (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) Разпорежданията за пенсии и добавки към тях по чл. 98, ал. 1, т. 1 от КСО могат да се обжалват в тримесечен срок от получаването им пред ръководителя на съответното териториално поделение на НОИ.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) Разпорежданията по чл. 98, ал. 1, т. 2 от КСО могат да се обжалват в тримесечен срок от получаването им пред управителя на НОИ.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., доп. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., доп. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) Разпорежданията по чл. 98, ал. 2, изречение първо от КСО могат да се обжалват в 14-дневен срок от получаването им пред ръководителя на съответното териториално поделение на НОИ, а за пенсиите по международен договор за лица с постоянен адрес в чужбина - пред управителя на НОИ.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) Решенията на ръководителя на териториалното поделение на НОИ могат да се обжалват в 14-дневен срок от получаването им пред съответния административен съд, а решенията на управителя на НОИ - пред Административния съд София-град.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г.) Решенията на административния съд подлежат на касационно обжалване в 14-дневен срок от съобщаването им пред Върховния административен съд.

Чл. 14. (1) (Доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г.) Пенсионерите, техните наследници и законните им представители са длъжни да съобщават на органите по пенсионно осигуряване в едномесечен срок от узнаването или настъпването на всяко

обстоятелство, което води до спиране, прекратяване или изменяне на пенсията, както и адреса си при промяна.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) Лицата по ал. 1, които не съобщят в едномесечния срок за настъпилите изменения, които се отразяват върху основанията за получаване на пенсията или върху размера ѝ, и продължават да я получават, връщат неправилно получената сума с лихвата по чл. 113 КСО.

Раздел II.

Пенсии за осигурителен стаж и възраст

Чл. 15. (Изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) Правото на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 и 2 КСО от 1 януари 2012 г. се придобива, както следва:

1. от 1 януари 2012 г. - при възраст 60 години и 4 месеца за жените и 63 години и 4 месеца за мъжете и осигурителен стаж 34 години и 4 месеца за жените и 37 години и 4 месеца за мъжете;

2. от 1 януари 2013 г. - при възраст 60 години и 8 месеца за жените и 63 години и 8 месеца за мъжете и осигурителен стаж 34 години и 8 месеца за жените и 37 години и 8 месеца за мъжете;

3. от 1 януари 2014 г. - при възраст 61 години за жените и 64 години за мъжете и осигурителен стаж 35 години за жените и 38 години за мъжете;

4. от 1 януари 2015 г. - при възраст 61 години и 4 месеца за жените и 64 години и 4 месеца за мъжете и осигурителен стаж 35 години и 4 месеца за жените и 38 години и 4 месеца за мъжете;

5. от 1 януари 2016 г. - при възраст 61 години и 8 месеца за жените и 64 години и 8 месеца за мъжете и осигурителен стаж 35 години и 8 месеца за жените и 38 години и 8 месеца за мъжете;

6. от 1 януари 2017 г. - при възраст 62 години за жените и 65 години за мъжете и осигурителен стаж 36 години за жените и 39 години за мъжете;

7. от 1 януари 2018 г. - при възраст 62 години и 4 месеца за жените и 65 години за мъжете и осигурителен стаж 36 години и 4 месеца за жените и 39 години и 4 месеца за мъжете;

8. от 1 януари 2019 г. - при възраст 62 години и 8 месеца за жените и 65 години за мъжете и осигурителен стаж 36 години и 8 месеца за жените и 39 години и 8 месеца за мъжете;

9. от 1 януари 2020 г. - при възраст 63 години за жените и 65 години за мъжете и осигурителен стаж 37 години за жените и 40 години за мъжете.

(2) (Отм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.)

(3) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) В случай че лицата нямат право на пенсия по ал. 1, те придобиват право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 3 КСО при не по-малко от 15 години действителен осигурителен стаж и навършена възраст, както следва:

1. от	1 януари 2012 г.	- 65 години и 4 месеца;
2. от	1 януари 2013 г.	- 65 години и 8 месеца;
3. от	1 януари 2014 г.	- 66 години;
4. от	1 януари 2015 г.	- 66 години и 4 месеца;
5. от	1 януари 2016 г.	- 66 години и 8 месеца;
6. от	1 януари 2017 г.	- 67 години.

(4) При преценяване на правото и определяне размера на пенсията за осигурителен стаж

и възраст осигурителният стаж се превръща в трета категория.

Чл. 16. (1) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 12.05.2009 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) При осигурителен стаж от различни категории труд трудовият стаж от първа и втора категория се превръща в осигурителен стаж от трета категория по реда на чл. 104, ал. 2 - 9 КСО.

(2) От 1 януари 2000 г. трудовият стаж, положен до 31 декември 1999 г. при специфичните условия на т. 6ба - 6бк по отменения с чл. 1 от Постановление № 75 на Министерския съвет от 1998 г. Правилник за категоризиране на труда при пенсиониране (обн., ДВ, бр. 39 от 1998 г.; изм., бр. 123 от 1998 г.), се счита за осигурителен стаж, както следва:

1. по т. 6ба, 6бб, 6бв, 6бд, 6бж и 6бк - от първа категория;
2. по т. 6бг, 6бе, 6бз и 6би - от втора категория.

(3) За работниците, инженерно-техническите специалисти и ръководните служители до ръководител на участък включително, заети на работа под земята в подземните рудници, в подземните геологопроучвателни и хидротехнически обекти, в тунелното и подземното минно строителство, една година осигурителен стаж от първа категория се зачита за три години осигурителен стаж от трета категория.

(4) (Нова - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) Осигурителен стаж, зачетен от друга държава, с която Република България прилага международен договор в областта на социалното осигуряване, като положен при специфични условия на труд, съответстващ на първа и втора категория труд по българското законодателство, се взема предвид при преценка на правото на пенсия в неговата календарна продължителност, без да се превръща по реда на чл. 104, ал. 2 - 9 КСО, освен ако в международен договор е предвидено друго.

Чл. 16а. (Нов - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) От 1 януари 2012 г. до 31 декември 2014 г. включително право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по § 4, ал. 1 от преходните и заключителните разпоредби на КСО имат лицата, които са работили 10 години при условията на първа категория труд или 15 години при условията на втора категория труд, ако имат сбор от осигурителен стаж и възраст 94 за жените и 100 за мъжете и са навършили възраст, както следва:

1. от 1 януари 2012 г. - 47 години и 4 месеца за жените и 52 години и 4 месеца за мъжете при първа категория труд и 52 години и 4 месеца за жените и 57 години и 4 месеца за мъжете при втора категория труд;

2. от 1 януари 2013 г. - 47 години и 8 месеца за жените и 52 години и 8 месеца за мъжете при първа категория труд и 52 години и 8 месеца за жените и 57 години и 8 месеца за мъжете при втора категория труд;

3. от 1 януари 2014 г. - 48 години за жените и 53 години за мъжете при първа категория труд и 53 години за жените и 58 години за мъжете при втора категория труд.

Чл. 17. (1) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) За осигурителен стаж при пенсиониране на лицата по чл. 69 КСО се зачита:

1. (изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) изслуженото време по чл. 69, ал. 1 КСО;

2. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., в сила от 01.01.2008 г.) изслуженото време по чл. 69, ал. 2 и 3 КСО;

3. (нова - ДВ, бр. 17 от 2008 г., в сила от 23.12.2006 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 01.01.2013 г.) изслуженото време от лица, изпълняващи дейности, посочени в чл. 69, ал. 6 КСО;

4. (нова - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 01.01.2013 г.) изслуженото време по чл. 69, ал. 7 КСО.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 01.01.2013 г.) Осигурителният стаж по чл. 69 КСО се зачита за първа категория труд.

Чл. 17а. (Нов - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 01.01.2013 г.) (1) От 1 януари 2013 г. право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69, ал. 2, 3 и 6 КСО се придобива независимо от възрастта при 27 години общ осигурителен стаж, от които 18 години действително изслужени на съответните длъжности.

(2) От 1 януари 2013 г. лицата, които са изпълнявали военна служба, придобиват право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69, ал. 1 КСО при навършване на:

1. 52-годишна възраст - за войниците (матросите), сержантите (старшините), офицерските кандидати и офицерите с младши офицерски звания;

2. 54-годишна възраст - за офицерите със старши и висши офицерски звания.

(3) От 1 януари 2013 г. лицата, които са изпълнявали военна служба, придобиват право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69, ал. 5 КСО при навършване на:

1. 42-годишна възраст - за войниците (матросите), сержантите (старшините), офицерските кандидати и офицерите с младши офицерски звания;

2. 44-годишна възраст - за офицерите със старши и висши офицерски звания.

Чл. 18. (Изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 01.01.2013 г.) (1) При преценяване правото на пенсия на лицата по чл. 69, ал. 1 КСО осигурителният стаж, извън този по чл. 17, може да допълва без превръщане общия осигурителен стаж, независимо дали е придобит преди или след уволнението им като военнослужещи.

(2) При преценяване правото на пенсия на лицата по чл. 69, ал. 2, 3 и 6 КСО осигурителният стаж, извън този по чл. 17, може да допълва без превръщане общия осигурителен стаж, при условие че е придобит преди уволнението им от посочените служби.

(3) Осигурителният стаж по ал. 1 и 2 може да допълва общия осигурителен стаж при пенсиониране на лицата по чл. 69, ал. 1 - 3 и ал. 6 КСО само при наличието на две трети действително изслужени по чл. 17, ал. 1, т. 1 - 3.

(4) При пенсиониране по условията на чл. 69 КСО осигурителният стаж по чл. 17, ал. 1, т. 1 - 3 се зачита при взаимно допълване.

(5) Осигурителният стаж за придобиване право на пенсия по условията на чл. 69, ал. 4 и 5 КСО се зачита при взаимно допълване.

(6) Лицата, които не са придобили право на пенсия по чл. 69 КСО, се пенсионираат по реда на чл. 68 и § 4, ал. 1 от преходните и заключителните разпоредби на КСО.

Чл. 18а. (Нов - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) (1) (Доп. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) При определяне размера на пенсията за осигурителен стаж и възраст на лицата по чл. 69а КСО осигурителният стаж, придобит след 31 декември 2010 г., се зачита за трета категория труд, а след 4 август 2011 г. се превръща по реда на чл. 104, ал. 9 КСО.

(2) Културни организации по смисъла на чл. 69а КСО са организациите, вписани в

регистъра по чл. 14, ал. 4 от Закона за закрила и развитие на културата.

Чл. 19. (1) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., изм. - ДВ, бр. 87 от 2009 г., в сила от 03.11.2009 г.) Учителски стаж е осигурителният стаж, положен на учителска или възпитателска длъжност в учебни и възпитателни заведения. За учителски стаж се счита и осигурителният стаж на директорите и заместник-директорите на учебни и възпитателни заведения, ако те са изпълнили пълната норма задължителна преподавателска работа.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., изм. - ДВ, бр. 79 от 2009 г., изм. - ДВ, бр. 62 от 2013 г., в сила от 03.07.2013 г.) Учителски стаж е и осигурителният стаж на лицата, заемащи длъжности по списък, утвърден от министъра на образованието и науката, съгласуван с управителя на НОИ, ако отговарят на изискванията за заемане на длъжността учител или възпитател съобразно придобитото образование, професионална квалификация и правоспособност и са изпълнили пълната норма за задължителна преподавателска работа.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г.) Учебни и възпитателни заведения по смисъла на ал. 1 са създадените по реда на Закона за народната просвета.

(4) (Нова - ДВ, бр. 17 от 2008 г., доп. - ДВ, бр. 1 от 2009 г.) За учителски стаж се зачита и осигурителният стаж, положен след 1 януари 2007 г. на длъжността "възпитател" в домовете за деца, лишени от родителска грижа, и осигурителният стаж, положен след 1 януари 2008 г. на длъжността "възпитател" в останалите специализирани институции за предоставяне на социални услуги за деца или в други места за предоставяне на социални услуги в общността, както и осигурителният стаж, положен след 1 януари 2009 г. на длъжността "педагог" или "възпитател" в домовете за медико-социални грижи за деца и в детските ясли.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 02.08.2003 г., предишна ал. 4 - ДВ, бр. 17 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 1 от 2009 г.) Право на пенсия по условията на § 5, ал. 1 и 4 от преходните и заключителните разпоредби на КСО имат лицата, които към датата на освобождаване от длъжност по ал. 1, 2 и 4 са изпълнили условията за пенсиониране по тези разпоредби.

(6) (Изм. и доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 02.08.2003 г., изм. - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г., предишна ал. 5 - ДВ, бр. 17 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) На лицата, придобили право на пенсия по условията на § 5, ал. 1 от преходните и заключителните разпоредби на КСО се изплаща срочна пенсия за ранно пенсиониране в намален размер от Учителския пенсионен фонд до навършване на възрастта по чл. 68, ал. 1 КСО. След навършване на тази възраст пенсията им за осигурителен стаж и възраст се изплаща в пълен размер от фонд "Пенсии".

(7) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 02.08.2003 г., предишна ал. 6 - ДВ, бр. 17 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 01.01.2013 г.) На лицата, пенсионирани по условията на § 5, ал. 4 от преходните и заключителните разпоредби на КСО, се изплаща пенсия в пълен размер от Учителския пенсионен фонд до навършване на възрастта по чл. 68, ал. 3 КСО. След навършване на възрастта по чл. 68, ал. 3 КСО пенсията се изплаща за сметка на фонд "Пенсии".

Чл. 19а. (Нов - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 01.01.2013 г.) Учителите придобиват право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по § 5, ал. 1 от преходните и заключителните разпоредби на КСО при навършена възраст 3 години по-рано от възрастта им по чл. 68, ал. 1 КСО и придобит учителски стаж, както следва:

1. от 1 януари 2013 г. - 25 години и 8 месеца за жените и 30 години и 8 месеца за мъжете;

2. от 1 януари 2014 г. - 26 години за жените и 31 години за мъжете;
3. от 1 януари 2015 г. - 26 години и 4 месеца за жените и 31 години и 4 месеца за мъжете;
4. от 1 януари 2016 г. - 26 години и 8 месеца за жените и 31 години и 8 месеца за мъжете;
5. от 1 януари 2017 г. - 27 години за жените и 32 години за мъжете;
6. от 1 януари 2018 г. - 27 години и 4 месеца за жените и 32 години и 4 месеца за мъжете;
7. от 1 януари 2019 г. - 27 години и 8 месеца за жените и 32 години и 8 месеца за мъжете;
8. от 1 януари 2020 г. - 28 години за жените и 33 години за мъжете.

Чл. 20. (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.)

(1) При изчисляване размера на пенсията за осигурителен стаж и възраст пропорционалната част от процента за месеците осигурителен стаж по чл. 70, ал. 1 КСО се закръглява до втората цифра след десетичния знак. Когато третата цифра е под 5 - не се взема предвид, а когато е 5 и над 5 - втората цифра след десетичния знак се увеличава с една единица.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.04.2009 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) До 31 декември 2016 г. пропорционалната част от процентите за месеците осигурителен стаж в случаите по чл. 70, ал. 1, изречение първо от КСО е, както следва:

1 месец	= 0,09	7 месеца	= 0,64
2 месеца	= 0,18	8 месеца	= 0,73
3 месеца	= 0,28	9 месеца	= 0,83
4 месеца	= 0,37	10 месеца	= 0,92
5 месеца	= 0,46	11 месеца	= 1,01
6 месеца	= 0,55	12 месеца	= 1,10.

(3) (Нова - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) От 1 януари 2017 г. пропорционалната част от процентите за месеците осигурителен стаж в случаите по чл. 70, ал. 1, изречение първо от КСО е, както следва:

1 месец	= 0,10	7 месеца	= 0,70
2 месеца	= 0,20	8 месеца	= 0,80
3 месеца	= 0,30	9 месеца	= 0,90
4 месеца	= 0,40	10 месеца	= 1,00
5 месеца	= 0,50	11 месеца	= 1,10
6 месеца	= 0,60	12 месеца	= 1,20.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., предишна ал. 3 - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г., доп. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г., доп. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 01.01.2013 г.) Пропорционалната част от процентите за месеците действителен календарен осигурителен стаж до 31 декември 2011 г. включително в случаите по чл. 70, ал. 1, изречение второ от КСО е, както следва:

1 месец	= 0,25	7 месеца	= 1,75
2 месеца	= 0,50	8 месеца	= 2,00
3 месеца	= 0,75	9 месеца	= 2,25
4 месеца	= 1,00	10 месеца	= 2,50
5 месеца	= 1,25	11 месеца	= 2,75
6 месеца	= 1,50	12 месеца	= 3,00.

(5) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г., доп. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 01.01.2013 г.) За пенсиите, отпуснати с начална дата след 31 декември 2011 г., пропорционалната част от процентите за месеците действителен календарен осигурителен стаж след 31 декември 2011 г. в случаите по чл. 70, ал. 1, изречение второ от КСО е, както следва:

1 месец	= 0,33	7 месеца	= 2,33
2 месеца	= 0,67	8 месеца	= 2,67
3 месеца	= 1,00	9 месеца	= 3,00
4 месеца	= 1,33	10 месеца	= 3,33
5 месеца	= 1,67	11 месеца	= 3,67

6 месеца = 2,00   12 месеца = 4,00

Чл. 21. (1) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., доп. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г., изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., доп. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Преизчисляване на пенсията по реда на чл. 102 КСО за осигурителен стаж, придобит след пенсионирането, се извършва по заявление на пенсионера. Новият размер на пенсията се определя от датата на заявлението по реда на чл. 70, ал. 1 КСО - за пенсиите за осигурителен стаж и възраст, съответно по чл. 75, ал. 1 КСО - за пенсиите за инвалидност поради общо заболяване и по чл. 79 КСО - за пенсиите за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест. При определяне на новия размер на пенсията положението след пенсионирането и след 31 декември 2010 г. осигурителен стаж не се превръща по реда на чл. 104 КСО.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г., изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) При представяне и на осигурителен доход за стажа, придобит след пенсионирането, пенсията се преизчислява, ако това е по-благоприятно за лицето. Преизчисляването на пенсията се извършва по реда на чл. 70 КСО, съответно по чл. 75 - 77 и чл. 79 КСО, за осигурителен стаж, придобит след пенсионирането.

(3) (Доп. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г., изм. с Решение № 7581 на ВАС - ДВ, бр. 76 от 2002 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Лицата, на които са отпуснати пенсии за осигурителен стаж и възраст или пенсии за инвалидност поради общо заболяване, трудова злополука или професионална болест, могат да поискат изчисляване на пенсията от осигурителния доход за друг тригодишен период до 1 януари 1997 г., ако това е по-благоприятно за тях. Преизчисляването на пенсията се извършва по реда на чл. 70 КСО, съответно по чл. 75 - 77 и чл. 79 КСО, от датата на заявлението.

(4) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 02.08.2003 г., отм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.)

(5) (Нова - ДВ, бр. 48 от 2006 г.) При преизчисляване на пенсията по ал. 1 и 2 се взема предвид средномесечният осигурителен доход за страната за 12 календарни месеца преди месеца на първото отпускане на пенсията.

(6) (Нова - ДВ, бр. 48 от 2006 г.) При преизчисляване на пенсията по ал. 3 се взема предвид средномесечният осигурителен доход за страната, въз основа на който е определен размерът на пенсията при първоначалното ѝ отпускане, или доходът по ал. 5, ако пенсията е преизчислена по ал. 1 или 2 въз основа на този доход.

(7) (Нова - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) За пенсиите, отпуснати до 1 януари 2000 г., при преизчисляването им по ал. 1 - 3 се взема предвид средномесечният осигурителен доход за страната за 2007 г.

Чл. 21а. (Нов - ДВ, бр. 74 от 2002 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 01.01.2004 г., доп. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 01.01.2013 г.) При определяне на индивидуалния коефициент съгласно чл. 70 КСО на лицата по чл. 127, ал. 1 КСО осигурителният доход за периода след 31 декември 2001 г., а за лицата по чл. 127, ал. 4 КСО осигурителният доход след 31 декември 2003 г. се намалява с коефициент, представляващ среднопретегленото съотношение между осигурителната вноска за допълнително задължително пенсионно осигуряване и вноската за фонд "Пенсии" за съответния период. За лицата от дирекция "Специална куриерска служба" към Министерството на вътрешните работи намаляването на осигурителния доход се прилага за

периода след 31 декември 2012 г.

(2) Среднопретегленото съотношение по ал. 1 се намира, като вноската за допълнително задължително пенсионно осигуряване се раздели на вноската за фонд "Пенсии" за съответния период и получените съотношения се умножат по броя на месеците, за които се отнасят. Сборът на получените произведения се разделя на общия брой на месеците, включени в периода.

Раздел III. Пенсии за инвалидност

Чл. 22. (Доп. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., доп. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г., изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Правото на пенсия за инвалидност се поражда от датата на инвалидизиране, а за слепите по рождение и за ослепелите преди постъпване на работа, както и за инвалидите по рождение или с придобита инвалидност до постъпване на работа - от датата на заявлението по чл. 94 КСО. При пенсия за инвалидност поради общо заболяване към тази дата лицето трябва да има изисквания се осигурителен стаж по чл. 74 КСО.

Чл. 22а. (Нов - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г.) Когато датата на инвалидизиране е по-късна от датата на заявлението за освидетелстване от ТЕЛК (НЕЛК) и заявлението за пенсиониране е подадено в териториалното поделение на НОИ в едномесечен срок от влизането в сила на експертното решение на ТЕЛК (НЕЛК), пенсията за инвалидност се отпуска от датата на инвалидизирането.

Чл. 23. (1) (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г., предишен текст на чл. 23 - ДВ, бр. 48 от 2006 г.) Когато лицето има осигурителен стаж от различни категории, при определянето на продължителността му за правото и размера на пенсията за инвалидност поради общо заболяване осигурителният стаж не се превръща от една категория в друга.

(2) (Нова - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) При изчисляване размера на пенсията за инвалидност поради общо заболяване пропорционалната част от процента за месеците осигурителен стаж по чл. 75, ал. 1 и 2 от КСО се определя по реда на чл. 20, ал. 1 и 2.

Чл. 24. Слепите по рождение и ослепелите преди постъпването им на работа придобиват право на пенсия за инвалидност поради общо заболяване при наличие на осигурителен стаж, независимо от продължителността му, придобит към датата на подаване на заявлението.

Чл. 25. (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) При определяне размера на пенсия за инвалидност поради общо заболяване, трудова злополука или професионална болест на лица, които нямат 3 години трудов стаж до 1 януари 1997 г., индивидуалният коефициент се изчислява по реда на чл. 70 КСО от дохода, върху който са внесени осигурителни вноски.

Чл. 25а. (Нов - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 02.08.2003 г.) На лицата по чл. 74, ал. 1, т. 1 КСО, които имат осигурителен стаж до една година, пенсиите се определят в минималните размери по чл. 75, ал. 4 КСО. Пенсиите се определят по реда на чл. 75 - 77 КСО от датата, на

която е подадено заявлението, след навършване на една година осигурителен стаж.

Чл. 26. (1) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Признатият стаж по чл. 75, ал. 2 КСО се намалява с продължителността на придобития осигурителен стаж след датата на инвалидизиране.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Когато придобитият осигурителен стаж след датата на инвалидизиране се представя заедно със заявлението за първоначално отпускане на пенсията в 6-месечния срок по чл. 94 КСО, размерът на пенсията при отпускането ѝ се определя според наличния осигурителен стаж към датата на инвалидизиране, а от датата на заявлението се изменя с придобития осигурителен стаж след датата на инвалидизиране.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., доп. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) Когато придобитият осигурителен стаж след датата на инвалидизиране се представя заедно със заявлението за първоначално отпускане на пенсията след 6-месечния срок, размерът на пенсията при отпускането ѝ се определя според наличния осигурителен стаж и осигурителен доход към датата на отпускане на пенсията.

(4) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) При пенсии по международен договор, при които размерът на пенсията се определя само за българския осигурителен стаж, признатият стаж по чл. 75, ал. 2 КСО се намалява с продължителността на осигурителния стаж след датата на инвалидизиране, придобит съгласно законодателството на другата държава.

(5) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Алинея 4 не се прилага, ако в международния договор, който е в сила за Република България, е предвиден друг начин за определяне размера на пенсията.

Чл. 27. Териториалната експертна лекарска комисия (Националната експертна лекарска комисия) се произнася по въпроса за причинната връзка между заболяването (смъртта) и условията на труда, описани в досието за злополука (професионална болест) или в заместващото го съдебно решение.

Чл. 28. (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) В случаите по чл. 71, т. 1 от Наредбата за медицинската експертиза, приета с Постановление № 87 на Министерския съвет от 2010 г. (обн., ДВ, бр. 36 от 2010 г.; изм. и доп., бр. 5 и 41 от 2011 г.), правото и размерът на пенсията се определят спрямо новата дата на инвалидизиране само при постъпило заявление от лицето, ако това е по-благоприятно за него.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) В случаите по чл. 71, т. 2 и 3 от Наредбата за медицинската експертиза правото и размерът на пенсията за инвалидност се преценяват спрямо новата дата на инвалидизиране.

(3) (Нова - ДВ, бр. 17 от 2008 г., доп. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) В случаите по чл. 63, ал. 3 от Наредбата за медицинската експертиза, когато е определен краен процент на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, правото и размерът на пенсията за инвалидност поради общо заболяване се определят от датата, от която е определен крайният процент на трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане. Ако в тези случаи е определен процент на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане поради трудова злополука и/или професионална болест, гражданска или военна инвалидност под 50 на сто, но

заедно с процента на трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане поради общо заболяване крайният процент е над 50 на сто, пенсията се отпуска при условията и в размерите на пенсия за инвалидност поради общо заболяване съобразно крайния процент.

Чл. 29. (1) (Предишен текст на чл. 29, изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Размерът на пенсията за инвалидност поради общо заболяване се определя по реда на чл. 75 - 77 КСО.

(2) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) Когато пенсията по международен договор се определя само за български осигурителен стаж по-малък от една година и към датата на инвалидизиране осигуреното лице е навършило възрастта по чл. 68, ал. 1 КСО, размерът на пенсията за инвалидност поради общо заболяване се определя, като доходът, от който се изчислява пенсията, се умножи със съответната пропорционална част, която съставляват месеците български осигурителен стаж от процента по чл. 75, ал. 1 КСО.

Чл. 30. (1) (Доп. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 02.08.2003 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) Пенсията за инвалидност и добавката за чужда помощ на лицата, които не са навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 КСО, се отпуска за времето на неработоспособността, определена от ТЕЛК (НЕЛК).

(2) (Доп. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 02.08.2003 г., доп. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) Пенсията за инвалидност и добавката за чужда помощ на лицата, навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 КСО, се отпуска пожизнено. Ако лицето е навършило възрастта по чл. 68, ал. 1 КСО през срока, за който му е определена трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, пенсията и добавката за чужда помощ по чл. 103 КСО се считат за отпуснати пожизнено от датата на навършване на възрастта.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г.) Преосвидетелстването на лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане се извършва до изтичането на срока, за който е отпусната пенсията, след служебно повикване. Когато преосвидетелстването се извършва до първо число на месеца, в който изтича срокът, за който е отпусната пенсията, както и при предсрочно преосвидетелстване по молба на пенсионера, пенсията се определя в същия размер, увеличава се, намалява се или се прекратява от първо число на месеца, следващ месеца на преосвидетелстването. Когато преосвидетелстването е извършено в месеца, през който изтича срокът, за който е отпусната пенсията, както и след това, не по вина на лицето, пенсията се възобновява в същия размер, увеличава се, намалява се или се прекратява от срока, до който е била отпусната.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г.) Когато лицето не се е явило пред ТЕЛК по неуважителни причини и преосвидетелстването е извършено след изтичането на срока, до който е отпусната пенсията, пенсията се възобновява в същия размер, увеличава се или се намалява от датата на освидетелстването, а се прекратява от датата, до която е била отпусната.

(5) (Нова - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г., изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г.) Когато след преосвидетелстването е определен по-висок процент на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, но размерът на пенсията се окаже по-малък от получавания до момента, се запазва размерът на пенсията, който се е изплащал при по-ниския процент на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане.

(6) (Нова - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г., изм. - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г.) При преосвидетелстване на лица, на които пенсиите и добавките за чужда

помощ са отпуснати пожизнено, те се изменят или прекратяват от датата на преосвидетелстването.

(7) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) При постановяване на разпореждане по чл. 98, ал. 1 КСО по повод преосвидетелстване на лица срокът по чл. 10, ал. 1 тече от датата на решението на медицинската комисия или от заявлението на лицето, ако е подадено след тази дата. Ако експертното решение на ДЕЛК, ТЕЛК или НЕЛК е обжалвано по чл. 98, ал. 6 КСО или по чл. 112 от Закона за здравето, длъжностното лице по пенсионно осигуряване издава разпореждане по чл. 98, ал. 7 КСО в едномесечен срок от датата на подаване на жалбата от председателя на медицинската комисия, съответно от заявлението на лицето, ако е след тази дата.

Раздел IV. Наследствени пенсии

Чл. 31. (1) Право на наследствена пенсия имат както родените в брака, така и извънбрачните и осиновените деца.

(2) При осиновяване осиновените деца нямат право на пенсия от рождените си родители и обратно, освен в случаите, когато родителят на осиновения е съпруг на осиновителя.

(3) При прекратяване на осиновяването осиновените деца възстановяват правото си на пенсия от рождените си родители и обратно.

Чл. 32. (1) (Доп. - ДВ, бр. 61 от 2000 г., доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г., изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г.) Считат се за неработоспособни наследниците с определена от ТЕЛК (НЕЛК) с 50 и над 50 на сто трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 02.08.2003 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) При преценяване правото на наследствена пенсия за осигурителен стаж и възраст от наследодател, който не е бил пенсионер, се счита, че той със смъртта си отговаря на изискването за навършена възраст съгласно действащата разпоредба на чл. 68, ал. 1 КСО към датата на смъртта.

Чл. 33. Наследниците на безвестно отсъстващ пенсионер или осигурен, който има право на пенсия, получават временно наследствена пенсия след влизането в сила на решението на съда за обявяване на отсъствието. Пенсията се отпуска от датата, от която съдът е приел лицето за безвестно отсъстващо. Тази пенсия става постоянна, след като смъртта на лицето се обяви по съдебен ред. Ако отсъстващият се окаже жив, наследствената пенсия се възстановява в приход на бюджета на Държавното обществено осигуряване без лихва.

Чл. 34. (1) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Деца, които учат след навършване на 18-годишна възраст по смисъла на чл. 82, ал. 1 КСО, са:

1. (доп. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) ученици, които продължават образованието си след навършване на 18-годишна възраст в училищата, създадени по реда на Закона за народната просвета, както и социални учебно-професионални заведения, създадени с Постановление № 63 на Министерския съвет от 1991 г. за образуване на социални

учебно-професионални заведения за квалификация и преквалификация на лица с намалена трудоспособност (обн., ДВ, бр. 32 от 1991 г.; изм., бр. 68 от 1991 г.), независимо от степента и формата на обучение; те установяват това обстоятелство в началото на всяка учебна година с документ от съответното учебно заведение;

2. лица, независимо от формата и степента на обучението им, приети и записани във висшите училища, създадени по реда на Закона за висшето образование, както и организациите по чл. 47 от същия закон; те установяват това обстоятелство в началото на всеки семестър с документ от съответното висше училище или от съответната научна организация;

3. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., доп. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) лица, които учат в чужбина; те установяват това обстоятелство и срока на обучението с документи, издадени от учебните заведения в началото на всеки семестър или учебна година; документите в зависимост от страната на произход трябва да бъдат оформени в съответствие с разпоредбите на двустранните или многостранните международни договори, по които Република България е страна, или на Правилника за легализациите, заверките и преводите на документи и други книжа, утвърден с Постановление № 184 на Министерския съвет от 1958 г. (обн., ДВ, бр. 73 от 1958 г.; изм., бр. 10 от 1964 г., бр. 77 от 1976 г., бр. 96 от 1982 г., бр. 77 от 1983 г. и бр. 103 от 1990 г.). Документи, издадени от едно и също учебно заведение, се изискват оформени по този ред само при първоначалното им подаване.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) За учащи се считат лицата, които са прекъснали обучението си поради заболяване съгласно правилата на съответното учебно заведение, както и поради бременност, раждане и отглеждане на малко дете до навършване на 3-годишна възраст, но общо за не повече от 2 години.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г.) Лица, завършващи последния курс на обучение, се счита, че учат до дипломирането си, но не по-късно от края на втората сесия за дипломиране на курса.

(4) (Нова - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Лицата, които са прекъснали обучението си поради незаверен семестър, получават пенсията си до началото на семестъра, ако няма друга дата, посочена в заповедта на ректора.

(5) (Нова - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Документът, удостоверяващ статута на учащ в Република България, може да бъде изпратен от съответното учебно заведение по електронен път, подписан с квалифициран електронен подпис.

Чл. 35. (1) При смърт на двамата родители (осиновители) наследствената пенсия на децата се определя от сбора на пенсиите на починалите, без да се вземат предвид другите наследници с право на пенсия, ако има такива. На последните се определя следващата им се пенсия, като се взема предвид общият брой на наследниците с право на пенсия, включително децата.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Когато единият наследодател е получавал или е имал право на пенсия, която не може да преминава в наследствена, и няма право на друг вид пенсия по условията на КСО, наследствената пенсия се определя в размерите по чл. 81, ал. 1 КСО само от пенсията на другия родител.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Когато и двамата наследодатели са получавали пенсии или са имали право на пенсии, които не могат да преминават в наследствени, и нямат право на друг вид пенсия по условията на КСО, децата нямат право на наследствена пенсия по глава шеста, раздел III от КСО.

Чл. 36. (1) (Изм. и доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 02.08.2003 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) Родителите имат право на наследствена пенсия от децата си, ако са навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 КСО и не получават лична пенсия.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Родителите на лицата, починали по време на наборна военна служба, имат право на наследствена пенсия независимо от възрастта им. Те получават в пълен размер личната си пенсия и пенсията по чл. 82, ал. 4 КСО.

Раздел V.

Установяване и зачитане на осигурителен стаж и осигурителен доход

Чл. 37. (1) (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., доп. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., изм. - ДВ, бр. 80 от 2012 г., в сила от 01.08.2012 г.) За осигурителен стаж се зачита времето, за което са били дължими или внесени осигурителни вноски за лицата по чл. 4, ал. 1, 2 и ал. 3, т. 5 и 6 КСО, а за самоосигуряващите се лица и лицата по чл. 4, ал. 7, 8 и 9 и чл. 4а КСО - времето, за което са внесени осигурителни вноски.

(2) Осигурителен стаж, придобит извън страната, се зачита съгласно разпоредбите на международен договор в областта на социалното осигуряване, по който Република България е страна. Този стаж се установява по оригинални документи, издадени от компетентните органи на съответната чужда държава.

(3) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) Когато осигурителният стаж, придобит извън страната, съвпада с български осигурителен стаж, той се зачита при спазване на разпоредбите за приложимо законодателство на съответния международен договор.

Чл. 38. (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2003 г., в сила от 01.01.2003 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г.) Осигурителният стаж се изчислява в дни, месеци и години, а за периода след 31 декември 2004 г. - в часове, дни, месеци и години, за времето, през което лицата са били осигурени за инвалидност, старост и смърт, и за това време са внесени или дължими осигурителни вноски.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) За времето преди 1 януари 2003 г. осигурителният стаж за лицата по чл. 4, ал. 1 и 2 КСО се зачита и изчислява, както следва:

1. за един ден осигурителен стаж се зачита времето, през което лицата са отработили най-малко половината от законоустановеното за тях работно време за деня и са получили възнаграждение не по-малко от минимално установеното за страната за съответната продължителност на работното време;

2. осигурителният стаж на лицата, които са отработили по-малко от посоченото в т. 1 работно време и са получили възнаграждение не по-малко от минимално установеното за страната за съответната продължителност на работното време, се изчислява, като сборът от отработените часове се раздели на законоустановената за тях дневна продължителност на работното време; при тези условия се изчислява и осигурителният стаж на лицата, работещи при сумирано отчитане на работното време, като осигурителният стаж не може да бъде по-голям от броя на работните дни, за които е установено сумираното отчитане на работното време;

3. осигурителният стаж на лицата, които са получили възнаграждение, по-малко от минимално установеното за страната за съответната продължителност на работното време, се изчислява, като изплатената сума се раздели на среднодневната минимална работна заплата за

страната;

4. за един месец осигурителен стаж на лицата, работещи по договори за управление и контрол на търговски дружества, се зачита месецът, през който са получили възнаграждение не по-малко от минималната работна заплата за страната; ако през месеца е получено възнаграждение, по-малко от минималната работна заплата за страната, осигурителният стаж се определя, като полученото възнаграждение се раздели на среднодневната минимална работна заплата за страната.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 27.12.2003 г.) Осигурителният стаж на лицата по чл. 4, ал. 1, т. 1 - 4, 6 и 7 и ал. 2 КСО за времето след 31 декември 2002 г., а за лицата по чл. 4, ал. 1, т. 8 - за времето след 27 декември 2003 г., се зачита и изчислява:

1. (изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) за един ден осигурителен стаж се зачита времето, през което лицата по чл. 4, ал. 1, т. 1 - 4 и 6 и ал. 2 са отработили пълното законоустановено за тях работно време за деня и за това време са внесени или са дължими осигурителните вноски върху възнаграждението им, а за работниците и служителите - върху не по-малко от минималния осигурителен доход за съответната професия по икономическа дейност;

2. (доп. - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г.) осигурителният стаж на лицата по т. 1, които са работили при непълно работно време и са били осигурени върху не по-малко от минималния осигурителен доход за професията по икономическа дейност за съответната продължителност на работното време, се изчислява, като сборът от отработените часове се раздели на установената с нормативен акт продължителност на работното време; при тези условия се изчислява и осигурителният стаж на лицата, работещи при сумирано отчитане на работното време, като осигурителният стаж не може да бъде по-голям от броя на работните дни, за които е установено сумираното отчитане на работното време, с изключение на случаите по ал. 15;

3. (изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., доп. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 01.01.2013 г.) за осигурителен стаж на управителите, прокуристите и контролорите на търговски дружества и на едноличните търговци, синдиците и ликвидаторите, членовете на управителните, надзорните и контролните съвети на търговските дружества, както и на лицата, работещи по договори за управление на неперсонифицираните дружества, се зачита времето, за което са внесени или дължими осигурителни вноски върху възнаграждението им, но върху не по-малко от минималния осигурителен доход за съответната професия по икономическа дейност за периода на работа по договорите;

4. (нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 27.12.2003 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) за осигурителен стаж на лицата, упражняващи трудова дейност и получаващи доходи на изборни длъжности, с изключение на лицата по чл. 4, ал. 1, т. 1 и 7 КСО, както и за служителите с духовно звание на Българската православна църква и други регистрирани вероизповедания по Закона за вероизповеданията се зачита времето, за което са внесени или дължими осигурителни вноски върху възнаграждението им, но върху не по-малко от минималния осигурителен доход за съответната професия по икономическа дейност за периода, през който е извършена трудова дейност;

5. (предишна т. 4 - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 27.12.2003 г.) времето на платените и неплатените отпуски за временна неработоспособност, на неплатения отпуск до 30 работни дни в една календарна година и на платените отпуски по Кодекса на труда или по други закони; когато лицето е работило при непълно работно време, тези отпуски се зачитат за осигурителен стаж пропорционално на пълната продължителност на работното време;

6. (предишна т. 5 - ДВ, бр. 25 от 2004 г., в сила от 27.12.2003 г.) времето на отпуските за бременност, раждане и осиновяване, както и за отглеждане на дете, в размерите, определени в Кодекса на труда - изцяло, независимо от продължителността на работното време;

7. (нова - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г., доп. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 01.01.2013 г.) времето, за което на лицата е изплатено гарантирано вземане от фонд "Гарантирани вземания на работниците и служителите", за периоди до 31 декември 2006 г.

(4) (Доп. - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г.) Когато при изчисляването по реда на ал. 2 и 3 за периода до 1 януари 2005 г. или при отпускане на пенсии след тази дата се получи остатък, по-голям от половината от дневното работно време, определено съгласно Кодекса на труда или друг нормативен акт, той се зачита за един ден осигурителен стаж.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) Времето, през което лицата полагат труд без трудово правоотношение и получават месечно възнаграждение, равно или по-голямо от една минимална месечна работна заплата за страната, след намаляване с разходите за дейността, за което са внесени или са дължими осигурителни вноски, се зачита за един месец осигурителен стаж, но за не повече от срока на договора.

(6) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) Когато лицето е работило без трудово правоотношение и е подлежало на осигуряване по чл. 4, ал. 3, т. 6 КСО, осигурителният стаж за работа без трудово правоотношение се определя, като полученото възнаграждение след намаляването с разходите за дейността се раздели на среднодневната минимална работна заплата за страната.

(7) (Изм. - ДВ, бр. 80 от 2012 г., в сила от 01.08.2012 г.) За един месец осигурителен стаж на лицата по чл. 4, ал. 1, т. 5 и 9 КСО се зачита месецът, през който те са получили възнаграждение не по-малко от минималната работна заплата за страната и върху нея са внесени или са дължими осигурителни вноски. Ако през месеца възнаграждението, върху което са внесени осигурителните вноски, е по-малко от минималната работна заплата за страната, осигурителният стаж се определя, като полученото възнаграждение се раздели на среднодневната минимална работна заплата за страната.

(8) (Доп. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., изм. - ДВ, бр. 80 от 2012 г., в сила от 01.08.2012 г.) За осигурителен стаж на самоосигуряващите се лица и лицата по чл. 4, ал. 7, 8 и 9 и чл. 4а КСО се зачита времето, за което са внесени дължимите осигурителни вноски.

(9) При изчисляване на осигурителния стаж на лицата, които са работили при определено с Кодекса на труда или с друг нормативен акт работно време, един пълен месец осигурителен стаж се зачита, когато са зачетени за осигурителен стаж всичките работни дни.

(10) Ако зачетените за осигурителен стаж дни през отделни месеци на годината са по-малко от работните дни за месеца, осигурителният стаж се признава за толкова месеца, колкото се получават, като общият брой на дните, зачетени за осигурителен стаж, включително дните на ползвания законоустановен отпуск, се раздели на 21 при 5-дневна работна седмица и на 25 при 6-дневна работна седмица. Към изчисления по този начин осигурителен стаж се прибавят и пълните месеци, зачетени за осигурителен стаж, през годината.

(11) Ако през календарния месец лицето е било осигурено на различни основания, за осигурителен стаж се зачита не повече от един месец.

(12) Една година осигурителен стаж се зачита, когато са зачетени за осигурителен стаж 12 месеца.

(13) Среднодневната минимална работна заплата за страната се определя, като минималната работна заплата, установена за страната, се раздели на броя на работните дни за съответния месец.

(14) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г., доп. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г.) Осигурителният стаж за времето до 31 декември 2008 г. на лекторите преподаватели, които работят по трудово правоотношение в едно или повече учебни заведения, в читалища или други организации, се определя, като за един месец осигурителен стаж се зачита календарният месец, през който са изработени най-малко 75 часа, а във висшите училища - 50 часа, и са внесени или дължими осигурителните вноски върху не по-малко от минималния осигурителен доход за

съответната професия по основната икономическа дейност на осигурителя. Когато са изработени по-малко от 75, съответно 50, часа, общият брой на изработените часове се разделя на 3, съответно на 2, и осигурителният стаж се зачита в дни, ако са внесени или дължими осигурителните вноски върху не по-малко от минималния осигурителен доход за съответната професия по основната икономическа дейност на осигурителя, съобразно зачетеното за осигурителен стаж време. За времето след 1 януари 2009 г. осигурителният стаж се зачита по чл. 9 КСО съобразно сключения договор.

(15) (Нова - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г.) От 1 януари 2005 г. за осигурителен стаж се зачита времето, през което лицата са полагали извънреден труд. В този случай осигурителният стаж се зачита, като сборът от изработените часове през месеца, включително извънредният труд, след превръщане на нощните часове през нощните смени в дневни се раздели на законоустановеното работно време на лицето. Зачетеният осигурителен стаж може да бъде повече от календарното време.

(16) (Нова - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г.) Когато е зачетено за осигурителен стаж времето, през което лицето е полагало извънреден труд, осигурителят издава при прекратяване на трудовото или служебното правоотношение удостоверение - образец УП - 3. В удостоверението се посочват отделно зачетеният осигурителен стаж за законоустановеното работно време и часовете извънреден труд.

(17) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г., доп. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 01.01.2013 г.) При преценяване на правото и определяне размера на пенсиите за трудова дейност осигурителният стаж, изчислен в работни дни и часове, се превръща в календарни дни.

Чл. 39. (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2003 г., в сила от 01.01.2003 г.) (1) На наетите на работа без определено работно време, на които се заплаща според изработеното, както и на работещите надомно за осигурителен стаж преди 1 януари 2003 г. се зачитат:

1. годината, през която са реализирали доход в размер не по-малък от 12 минимални месечни работни заплати за страната, ако за всеки месец поотделно са получили възнаграждение не по-малко от половината от минималната месечна работна заплата за страната;

2. месеците в годината, през която е получено по-малко от посоченото в т. 1 трудово възнаграждение, като сумата, получена за годината, се раздели на съответната минимална месечна работна заплата;

3. дните за месеца, през който е получена по-малко от половината от минималната месечна работна заплата за страната, се зачитат, като получената сума се раздели на съответното минимално дневно възнаграждение.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) За един месец осигурителен стаж на лицата по ал. 1 след 31 декември 2002 г. се зачита времето, за което са внесени или са дължими осигурителни вноски върху възнаграждението им, но върху не по-малко от минималния месечен осигурителен доход за съответната професия по икономическа дейност.

Чл. 40. (1) (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2003 г., в сила от 01.01.2003 г., изм. - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Осигурителният стаж се установява с данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 КСО, с трудови, служебни, осигурителни книжки и с документ по утвърден образец.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., предишна ал. 3 - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Осигурителният доход, върху

който са внесени или дължими осигурителни вноски, се установява с данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 КСО или с осигурителна книжка, както и с документ по утвърден образец. Осигурителният доход за времето, през което е получавано обезщетение от държавното обществено осигуряване, изплащано от териториалното поделение на НОИ, се установява с данни от информационната система на НОИ.

(3) (Предишна ал. 2, изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) Документите по ал. 1 и 2 се издават въз основа на изплащателните ведомости, други разходооправдателни документи и договори за възлагане на труд.

(4) (Нова - ДВ, бр. 19 от 2003 г., в сила от 01.01.2003 г.) За времето след 31 декември 2002 г., ако продължителността на осигурителния стаж за лицата, работещи по трудово или по служебно правоотношение, е равна на продължителността на трудовия или на служебния стаж, в трудовата или в служебната книжка при прекратяване на правоотношението се вписва от осигурителя следният текст: "Осигурителният стаж е равен на зачетения трудов (служебен) стаж." Ако в трудовата или в служебната книжка не е направено посоченото вписване, осигурителният стаж се установява с документ по образец, утвърден от управителя на Националния осигурителен институт, издаден от осигурителя.

(5) (Предишна ал. 4 - ДВ, бр. 19 от 2003 г., в сила от 01.01.2003 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) В случаите, когато документите по ал. 3 липсват, осигурителите или техните правоприменници по изключение могат да издават удостоверения за осигурителен стаж и трудово възнаграждение или за осигурителен доход и въз основа на други автентични документи, щом те съдържат достатъчно данни за осигурителния стаж и за осигурителния доход.

(6) (Предишна ал. 5, доп. - ДВ, бр. 19 от 2003 г., в сила от 01.01.2003 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) Когато няма данни за трудовото възнаграждение, в издаваните документи за пенсиониране се посочва минималната работна заплата за страната за съответния период, а за времето след 31 декември 2002 г. - минималния месечен осигурителен доход за работниците и служителите и за лицата, работещи по договори за управление и контрол на търговски дружества.

(7) (Нова - ДВ, бр. 36 от 2001 г., предишна ал. 6 - ДВ, бр. 19 от 2003 г., в сила от 01.01.2003 г., изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., доп. - ДВ, бр. 48 от 2006 г.) Когато няма данни за осигурителния доход за определен период към датата на подаване на заявлението за пенсия, размерът на пенсията се определя въз основа на минималната работна заплата, установена за страната, за съответния период, а за времето след 31 декември 2002 г. - въз основа на минималния месечен осигурителен доход за работниците и служителите и за лицата, работещи по договори за управление и контрол на търговски дружества.

(8) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) След предварително разрешение от териториалните поделения на НОИ документи за осигурителен стаж и доход издават ведомствата, предприятията и организациите, които съхраняват изплащателните ведомости или други финансово-счетоводни документи в случаите, когато осигурителят е прекратил дейността си и няма правоприменник. Този ред не се прилага, когато съхраняването на изплащателните ведомости и издаването на документи за осигурителен стаж и доход е уредено с нормативен акт или с акт на Министерския съвет.

(9) (Нова - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г., доп. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) До създаването на информационната система по чл. 5, ал. 11 от КСО териториалните поделения на НОИ издават документи за осигурителен стаж и доход въз основа на съхраняваните от тях разплащателни ведомости и други документи. Когато за определени периоди тези документи липсват, териториалните поделения на НОИ издават документи за осигурителен стаж и доход и въз основа на други автентични документи, доказващи изплащане на възнаграждения, а когато такива няма, се прилага ал. 6. Националният осигурителен институт издава удостоверения за направени осигурителни вноски и зачетен

осигурителен стаж на членовете на трудово-производителните кооперации, които са се осигурявали по отменения Указ № 265 за взаимно осигуряване на членовете на трудово-производителните кооперации от 1953 г. (ДВ, бр. 110 от 1999 г.).

Чл. 41. (1) (Изм. и доп. - ДВ, бр. 19 от 2003 г., в сила от 01.01.2003 г., доп. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., предишен текст на чл. 41 - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г., доп. - ДВ, бр. 80 от 2012 г., в сила от 01.08.2012 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Осигурителният стаж и осигурителният доход на самоосигуряващите се лица, на лицата, работещи без трудово правоотношение, и на управителите, прокуристите и контролорите на търговски дружества и на лицата, посочени в чл. 7 и 19 от Наредбата за общественото осигуряване на самоосигуряващите се лица, българските граждани на работа в чужбина и морските лица, приета с Постановление № 30 на Министерския съвет от 2000 г. (обн., ДВ, бр. 21 от 2000 г.; изм. и доп., бр. 83 от 2000 г.; Решение № 8525 на Върховния административен съд от 2000 г. - бр. 8 от 2001 г.; Решение № 3357 на Върховния административен съд от 2001 г. - бр. 52 от 2001 г.; изм. и доп., бр. 19 от 2002 г., бр. 91 от 2003 г., бр. 1 от 2006 г., бр. 15 от 2007 г., бр. 17 от 2008 г., бр. 12 и 67 от 2009 г., бр. 2 от 2010 г., бр. 13 от 2011 г. и бр. 16 и 80 от 2012 г.), се установяват с осигурителни книжки, в които се посочват времето, през което лицата са били осигурени, и доходът, върху който са внесени или дължими осигурителни вноски. За времето след 31 декември 2006 г. самоосигуряващите се лица могат да установяват осигурителен стаж и осигурителен доход и въз основа на данните за внесените дължими осигурителни вноски, съдържащи се в информационната система/регистрите на НОИ.

(2) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Осигурителният стаж и осигурителният доход за времето от 1 януари 2009 г. на лицата, работещи без трудово правоотношение, и на управителите, прокуристите и контролорите на търговски дружества и на едноличните търговци, синдиците и ликвидаторите, членовете на управителните, надзорните и контролните съвети на търговските дружества, както и на лицата, работещи по договори за управление на непersonифицираните дружества, членовете на кооперации, упражняващи трудова дейност и получаващи възнаграждения от кооперацията, както и на членовете на управителни или контролни органи на юридически лица, регистрирани по Закона за юридическите лица с нестопанска цел, и на партии се установяват с данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 КСО.

(3) (Нова - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г., доп. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Осигурителният стаж на докторантите до 31 декември 2012 г. се установява с удостоверение по утвърден образец, издаден от териториалното поделение на НОИ, въз основа на: заповед за зачисляване и заповед за отчисляване в докторантура; документ за внесените осигурителни вноски; диплома, издадена от съответното висше училище или научна организация, и документ, удостоверяващ срока на обучението.

(4) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Осигурителният стаж и осигурителният доход на морските лица и на специализантите, получаващи възнаграждение по договор за обучение за придобиване на специалност, се установява с данните по чл. 5, ал. 4, т. 1 КСО, а ако няма такива - с удостоверения - образец УП-3 и УП-2.

Чл. 42. (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г., изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) Осигурителният стаж на лицата по чл. 9, ал. 3, т. 3 КСО се установява с документ, издаден от началника на съответния затвор, поправителен дом или друго място за лишаване от свобода.

Чл. 43. (1) Зачита се за осигурителен стаж времето след 1 януари 1996 г., през което родител или осиновител на дете инвалид е полагал постоянни грижи за него до навършване на 16-годишна възраст, поради което не е работил по трудово или служебно правоотношение и не е бил осигурен.

(2) Правото по ал. 1 се ползва от родител или осиновител на дете инвалид, чието състояние налага постоянни грижи и детето не е настанено в лечебно или социално заведение.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 61 от 2000 г., изм. - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г., изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) Обстоятелството, че увреждането на детето налага постоянни грижи, се установява с решение на ДЕЛК (НЕЛК).

Чл. 43а. (Нов - ДВ, бр. 81 от 2000 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г.) Зачита се за осигурителен стаж времето след 1 януари 2001 г., през което родител (осиновител) или съпруг (съпруга) не са били осигурени или не са получавали пенсия, тъй като са полагали грижи за инвалиди с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто, които постоянно се нуждаят от чужда помощ.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г.) Обстоятелството, че инвалидите са с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто и постоянно се нуждаят от чужда помощ, се установява с експертно решение на ТЕЛК (НЕЛК).

Чл. 44. (1) (Предишен текст на чл. 44 - ДВ, бр. 48 от 2006 г.) За осигурителен стаж от трета категория се признава времето на наборна военна служба и времето на обучение на курсанти и школьници след навършване на пълнолетие до размера на наборната служба за съответния род войски съгласно действащото законодателство, независимо кога са положени. За този стаж се дължат осигурителни вноски от републиканския бюджет.

(2) (Нова - ДВ, бр. 48 от 2006 г.) Когато по време на обучението се промени срокът на наборната военна служба, за осигурителен стаж се зачита определеният срок към датата на започване на обучението, а за ненавършилите пълнолетие - към датата на навършване на пълнолетието им.

Чл. 45. (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 48 от 2006 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г., доп. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 01.01.2013 г.) Времето на обучение, за което са внесени осигурителни вноски по реда на чл. 9а, ал. 1 КСО, се зачита за осигурителен стаж от трета категория. То се установява с удостоверение по утвърден образец, издаден от териториалното поделение на НОИ, въз основа на: диплома за завършено висше или полувисше образование, или документ за придобита научна и образователна степен доктор, документ за внесените осигурителни вноски и документ, удостоверяващ срока на обучението или докторантурата.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) Когато времето по ал. 1 включва периоди, зачетени за осигурителен стаж на друго основание, лицето може да поиска възстановяване на сумите от внесените осигурителни вноски за тези периоди по реда на чл. 129 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс въз основа на разпореждане, издадено по чл. 98, ал. 1 КСО.

Чл. 45а. (Нов - ДВ, бр. 48 от 2006 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) Времето, за което са внесени осигурителни вноски на основание чл. 9а, ал. 2 КСО, се зачита за осигурителен стаж от трета категория само във връзка с придобиване право на лична пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 и 2 КСО.

(2) (Изм. и доп. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) Времето, за което са внесени осигурителни вноски за период, по-дълъг от изисквания се за придобиване право на лична пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 68, ал. 1 и 2 КСО, не се зачита за осигурителен стаж. За това време лицето може да поиска възстановяване на неоснователно внесените суми за осигурителни вноски по реда на чл. 129 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс въз основа на разпореждане, издадено по чл. 98, ал. 1 КСО. Когато писмото не може да бъде връчено поради обстоятелството, че лицето не е намерено на посочения от него адрес или отказва да го получи, уведомяването се извършва по реда на чл. 10, ал. 9.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) За внесените осигурителни вноски по банков път, осигурителният стаж се установява с удостоверение по образец, утвърден от управителя на НОИ. Удостоверението се издава от териториалното поделение на НОИ въз основа на документа за внесените осигурителни вноски. За лицата, живеещи в друга държава, с която Република България има сключен международен договор в областта на социалното осигуряване, удостоверението се издава от териториалното поделение на НОИ - София.

(4) (Доп. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) При постъпило заявление за пенсиониране с искане за преценка на недостигащ осигурителен стаж по реда на чл. 9а, ал. 2 КСО в 3-дневен срок от заявлението на лицето се изпраща уведомително писмо за недостигащия осигурителен стаж за право на пенсия по чл. 68, ал. 1 и 2 КСО. Когато има нередовни и/или липсващи документи за осигурителен стаж, уведомителното писмо се изпраща в 3-дневен срок от датата на представяне на редовните документи или от датата на изтичане на 2-месечния срок по чл. 1, ал. 5, съответно на 4-месечния срок по чл. 1, ал. 6. Когато писмото не може да бъде връчено, уведомяването се извършва по реда на чл. 10, ал. 9.

(5) (Нова - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) При постъпило заявление за пенсиониране с искане за преценка на недостигащ осигурителен стаж по реда на чл. 9а, ал. 2 КСО, към което са приложени документи, удостоверяващи осигурителен стаж в държава, с която се прилага международен договор в областта на социалното осигуряване, до потвърждаването на стажа от другата държава след изрично искане или съгласие от лицето преценката на недостигащия осигурителен стаж може да се извърши само въз основа на недостигащия български осигурителен стаж, ако недостигащият стаж е по-малко от 5 години.

(6) (Предишна ал. 5 - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) В 14-дневен срок от получаване на уведомителното писмо лицето представя в териториалното поделение на НОИ удостоверението по ал. 3. Ако в този срок лицето не представи необходимия документ, длъжностното лице, на което е възложено ръководството на пенсионното осигуряване в ТП на НОИ, постановява разпореждане за отказ за отпускане на пенсия.

(7) (Предишна ал. 6 - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., отм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.)

(8) (Предишна ал. 7 - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., отм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.)

(9) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., предишна ал. 8 - ДВ, бр. 2 от 2010

г., в сила от 01.01.2010 г., отм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.)

(10) (Предишна ал. 9, изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., отм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.)

(11) (Предишна ал. 10 - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) Разпореждането по чл. 10, ал. 2 за отпускане на пенсията в минимален размер се постановява в едномесечен срок от: датата на внасяне на осигурителните вноски по банков път или от датата на заявлението за пенсиониране, ако вноските са внесени преди подаването му.

(12) (Предишна ал. 11, изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., отм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.)

Раздел VI.

Определяне на дохода, от който се изчисляват пенсиите

Чл. 46. (1) (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., доп. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) Средномесечният осигурителен доход за лицата по чл. 4, ал. 1, 2 и ал. 3, т. 5 и 6 КСО се определя от възнаграждението или осигурителния доход, върху който са внесени или са дължими осигурителни вноски. Средномесечният осигурителен доход за самоосигуряващите се лица и за лицата по чл. 4а КСО се определя от дохода, върху който са внесени осигурителни вноски.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г.) Зачита се за осигурителен стаж, но не се взема предвид при определяне на осигурителния доход:

1. (изм. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г.) времето на наборната или алтернативна служба;

2. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г., доп. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г.) времето на отпуск за бременност и раждане и за отглеждане на дете без право на парично обезщетение и на платения и неплатения отпуск за отглеждане на дете, както и неплатените отпуски за временна неработоспособност, за които не се изплаща парично обезщетение;

3. времето на зачетения осигурителен стаж на неработещите майки;

4. (изм. - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) времето, за което са внесени осигурителни вноски по реда на чл. 9а, ал. 1 и 2 КСО и по реда на отменените от 1 януари 2011 г. ал. 2 и 3 на § 9 КСО;

5. времето след 1 януари 1996 г., през което родител (осиновител) на дете-инвалид е полагал постоянни грижи за него до навършване на 16-годишна възраст, поради което не е работил по трудово или по служебно правоотношение и не е бил осигурен;

6. (изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г.) времето след 1 януари 2001 г., през което родител (осиновител) или съпруг (съпруга) са полагали грижи за инвалиди с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто, които постоянно се нуждаят от чужда помощ, поради което не са били осигурени или не са получавали пенсия;

7. (доп. - ДВ, бр. 36 от 2001 г.) времето след 1 април 1997 г., през което лицата са получавали обезщетение за безработица при отпускане на пенсии с начална дата след 31 декември 1999 г.;

8. (нова - ДВ, бр. 74 от 2002 г., изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) времето до 31 декември 1999 г. включително, през което лицата по чл. 9, ал. 3, т. 2 и 3 КСО са били без работа, с изключение на периодите, през които са получавали обезщетение по Кодекса на труда;

9. (нова - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) времето след 31 декември 2010 г. на неплатен отпуск, който се зачита за осигурителен стаж, или на законна стачка;

10. (нова - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) времето след 31 декември 2010 г., през което съпругът/съпругата на дългосрочно командирован служител в дипломатическа служба е пребивавал в чужбина по време на задграничния му мандат и се е осигурявал за своя сметка;

11. (нова - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) времето, за което докторантите са внесли дължимите осигурителни вноски за периода на докторантурата;

12. (нова - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) времето, през което лицата, изпратени на работа в чужбина от български посредник, са се осигурявали върху минималния осигурителен доход, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване;

13. (нова - ДВ, бр. 80 от 2012 г., в сила от 01.08.2012 г.) времето, през което лицата по чл. 4, ал. 9 КСО са се осигурявали върху:

а) минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване, като съпрузи на лица по чл. 4, ал. 3, т. 1 КСО;

б) минималния осигурителен доход за регистрираните земеделски производители и тютюнопроизводители, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване, като съпрузи на лица по чл. 4, ал. 3, т. 4 КСО.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) Когато в периода, от който се определя индивидуалният коефициент, се включва време на законоустановен отпуск, на временна неработоспособност или за бременност и раждане, се взема предвид:

1. (изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) за времето на платен отпуск, заплащан от работодателя или от органа по назначаването - възнаграждението за този отпуск, върху което са внесени или дължими осигурителни вноски;

2. за времето на временна неработоспособност или бременност и раждане, през което е получавано парично обезщетение от общественото осигуряване за периодите:

а) преди 1 януари 2000 г. - доходът, от който е изчислено паричното обезщетение, съгласно действащите разпоредби;

б) от 1 януари 2000 г. до 31 декември 2004 г. - обезщетението, върху което са внесени или дължими осигурителни вноски;

в) от 1 януари 2005 г. - доходът, от който е изчислено паричното обезщетение;

3. (отм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.)

4. за времето на отпуск по чл. 157, ал. 1, т. 4 и 5 от Кодекса на труда - възнаграждението, върху което са внесени или са дължими осигурителни вноски, а ако осигурителни вноски не се дължат - минималната месечна работна заплата, установена за страната за съответния период.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г., изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Когато в периода, от който се определя индивидуалният коефициент, се включва време, което се зачита за осигурителен стаж по чл. 9, ал. 3 КСО, се взема предвид доходът, върху който са внесени или са дължими осигурителните вноски.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) В осигурителния доход се включват средствата за социални разходи, върху които са внесени или дължими осигурителни вноски.

(6) Когато лицето е осигурено по едно правоотношение за всички социални рискове и пострада при трудова злополука или професионална болест по правоотношението, за което е осигурено само за трудова злополука и за професионална болест, средномесечният осигурителен доход, от който се изчислява пенсията за трудова злополука или професионална болест, може да се определи и от дохода, върху който са правени осигурителните вноски за всички социални рискове, ако това е по-благоприятно за него.

(7) (Нова - ДВ, бр. 81 от 2000 г., доп. - ДВ, бр. 36 от 2001 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Когато в периода, от който се определя индивидуалният коефициент, се включва време, през което лицата са подлежали на

осигуряване по чл. 4, ал. 1 и 2 и ал. 3, т. 5 и 6 КСО, изплатените възнаграждения, за които не са внесени осигурителни вноски, се вземат предвид при определяне на осигурителния доход за пенсии с начална дата след 31 декември 1999 г.

(8) (Нова - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г., изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., доп. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., доп. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) При определяне на осигурителния доход за лицата по чл. 4, ал. 1 и 2 КСО не се включват начислените, но неизплатени възнаграждения за времето до 31 декември 2006 г., и неначислените възнаграждения за времето до 31 декември 2009 г.

Чл. 47. (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г.) (1) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) При определяне размера на пенсията по условията на международен договор в областта на социалното осигуряване по чл. 70 КСО индивидуалният коефициент се изчислява само от дохода, върху който са внесени осигурителни вноски за осигурителния стаж, придобит в Република България, при спазване разпоредбите на наредбата.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Когато осигурителният стаж, зачетен съгласно българското законодателство, не се включва при определяне на осигурителния доход съгласно чл. 70а КСО, за изчисляване на индивидуалния коефициент по чл. 70 КСО се взема предвид минималната месечна работна заплата, установена за страната, за съответния период.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., отм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.)

(4) (Отм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.)

Чл. 48. (1) (Предишен текст на чл. 48, изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Когато изчисленият размер на пенсията е по-малък от минималния размер за съответния вид, определен в КСО, той се приравнява към него.

(2) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) При пенсии по международен договор, когато при преценка на правото размерът на пенсията, дължим от Република България, е по-малък от минималния размер за съответния вид пенсия, той се приравнява към него, когато условията за придобиване право на пенсия по КСО са изпълнени само с осигурителния стаж, придобит в Република България.

Чл. 49. (1) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г.) Добавката по чл. 84 КСО се изчислява от пенсията или от сбора от пенсиите, които е получавал починалият съпруг (съпруга).

(2) При изчисляване на добавката по ал. 1 не се вземат предвид изплащаните добавки към пенсията на починалия съпруг (съпруга).

(3) (Нова - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г.) Когато починалият съпруг (съпруга) не е получавал пенсия, добавката по чл. 84 КСО се определя от пенсията или от сбора от пенсиите, на които починалият е имал право по реда на чл. 83 КСО.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., предишна ал. 3 - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г.) Добавката по чл. 84 КСО към пенсията на пенсионер, който има повече от един брак, прекратен поради смърт, се определя от пенсията или от сбора на пенсиите на последния починал съпруг (съпруга) с право на пенсия.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., предишна ал. 4 - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г., доп. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г., изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) Добавката по чл. 84 КСО се определя и изплаща в съответния размер по чл. 84, ал. 1 КСО от социалната пенсия за старост, ако починалият съпруг (съпруга) е получавал пенсия,

която не може да преминава в наследствена. Когато починалият съпруг (съпруга) е имал право и на пенсия, която може да преминава в наследствена, добавката се изплаща от по-благоприятната по размер пенсия.

(6) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., предишна ал. 5 - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г., изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) Ако за отпускане на добавката по чл. 84 КСО не са представени документи за възнагражденията на починалия съпруг (съпруга), тя се изчислява в съответния размер по чл. 84, ал. 1 КСО от минималния размер за съответния вид пенсия.

(7) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., предишна ал. 6 - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г.) При встъпване в брак добавката по чл. 84 КСО се прекратява от датата, на която е сключен бракът.

(8) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., предишна ал. 7, изм. - ДВ, бр. 24 от 2005 г., в сила от 01.01.2005 г., изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) Добавките по чл. 84 КСО, отпуснати до 31 декември 2013 г. включително, се изчисляват от ограничения по § 6, ал. 1 от преходните и заключителните разпоредби на КСО размер на пенсиите на починалия съпруг (съпруга).

Чл. 49а. (Нов - ДВ, бр. 36 от 2001 г., изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Съпругът (съпругата) на безвестно отсъстващ пенсионер или на осигурен, който има право на пенсия, получава добавка по чл. 84 от КСО при спазване условията на чл. 33 и 49 относно отпускането и възстановяването.

Чл. 49б. (Нов - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Месечната добавка към пенсиите по чл. 9 от Закона за политическа и гражданска реабилитация на репресираните лица се определя от средната пенсия за осигурителен стаж и възраст за предходната календарна година.

Чл. 49в. (Нов - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., отм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.)

Глава втора. **ИЗПЛАЩАНЕ НА ПЕНСИИТЕ**

Раздел I. **Общи разпоредби по изплащане на пенсиите**

Чл. 50. (1) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) Пенсиите и добавките към тях се изплащат от териториалните поделения на НОИ чрез пощенските станции и банките в страната.

(2) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Документите за изплащане на пенсиите за следващия месец се изпращат от Главна дирекция "Информационни системи на НОИ" на териториалните поделения на НОИ до 25-о число на месеца.

(3) (Предишна ал. 2, изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Изплащането на пенсии в чужбина се извършва от НОИ чрез банките по чл. 29 КСО, обслужващи валутните сметки на института.

(4) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Разплащанията с чуждестранни осигурителни институти за изплатени пенсии въз основа на международен договор в областта на социалното осигуряване се извършват от НОИ.

Раздел II.

Изплащане на пенсиите чрез пощенски станции

Чл. 51. (1) Пенсиите и добавките към тях се изплащат от пощенските станции по постоянния или настоящия адрес на пенсионерите по реда и начина, определени в наредбата.

(2) Управителят на НОИ в изключителни случаи при изплащане на допълнителни суми към пенсиите може да разреши изплащането им чрез пощенските станции по различен от предвидения ред в чл. 54 и 63.

Чл. 52. (1) Пощенските станции изплащат пенсиите и добавките към тях по изплащателен картон по утвърден образец в периода от 7-о до 20-о число на месеца, за който се отнасят. Когато 7-о и 20-о число са неработни дни, изплащането започва в началото и завършва в края на следващия работен ден. Неизплатените в посочения срок пенсии и добавки могат да се изплащат през следващия месец в срока за изплащане на пенсиите.

(2) Изплащането се извършва по график, определен от началника на пощенската станция и утвърден от началника на районната пощенска станция и ръководителя на териториалното поделение на НОИ. Графикът се обявява на гражданите.

Чл. 53. (1) Пощенската станция не изплаща пенсията, когато:

1. пенсионерът е починал;
2. срокът за изплащането ѝ, вписан в изплащателния картон, е изтекъл;
3. има нареждане от териториалното поделение на НОИ;
4. пълномощното е нередовно;
5. пенсионният запис не е подписан от съответните длъжностни лица;
6. (нова - ДВ, бр. 48 от 2006 г.) лицето не представи документ за самоличност.

(2) Когато на пенсионер са издадени повече от един изплащателен картон, пенсията не се изплаща и се уведомява съответното териториално поделение на НОИ.

Раздел III.

Изплащане на пенсия по изплащателен картон

Чл. 54. (1) Териториалното поделение на НОИ изготвя за всеки пенсионер един изплащателен картон, по който пощенската станция му изплаща пенсията (пенсиите) и добавките към нея. Изплащателният картон, съответно подписан от получателя на пенсията, служи като оправдателен документ за извършените плащания.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) Изплащателният картон се изготвя въз основа на разпореждането на длъжностното лице, на което е възложено ръководството на пенсионното осигуряване в териториалното поделение на НОИ. За номер на изплащателния картон се поставя единният граждански номер на пенсионера или личният номер на чужденеца.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г., изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) Когато от един наследодател са отпуснати наследствени пенсии на две или повече лица, за всеки наследник се съставя отделен изплащателен картон. Когато някой от тях има законен представител, настойник или определени лица по реда на чл. 26 от Закона за закрила на детето, пенсията се изплаща съответно на законния представител, на настойника или на

лицата по чл. 26 от Закона за закрила на детето.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г.) За получаване на пенсията по ал. 3 законният представител, настойникът или лицата по чл. 26 от Закона за закрила на детето, удостоверяват това свое качество пред съответната пощенска станция с документ за самоличност и удостоверение за раждане на дете, с влязло в сила съдебно решение или с удостоверение, издадено от общината (кметството).

(5) За изплащане на месечните пенсии и добавките към тях в изплащателния картон се вписват:

1. месецът, от който пенсията е включена за изплащане във ведомостта за изплащане на пенсиите;

2. срокът, за който е отпусната пенсията (ако има такъв);

3. сумата за изплащане на пенсията и добавките към нея.

(6) Свободните редове за месеците на редовното плащане се унищожават с щемпел "НЯМА ПЛАЩАНЕ".

(7) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Изплащателните картони за новоотпуснати, възобновени или възстановени пенсии се съставят в териториалното поделение на НОИ, подписват се от инспектор, контролър и от длъжностното лице, на което е възложено ръководството на пенсионното осигуряване в териториалното поделение на НОИ, подпечатват се и се изпращат на съответната пощенска станция. Данните в изплащателните картони се вписват ясно и четливо.

Чл. 55. При първото изплащане на пенсията в изплащателния картон се вписват номерът, датата и органът, издал документа за самоличност на пенсионера или на законния му представител (настойник), и се взема образец (спесимен) от подписа на получателя на пенсията. По този ред се постъпва и в случаите, когато се съставя нов изплащателен картон.

Чл. 56. (1) (Доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) По издаден изплащателен картон пощенската станция може да изплати сумата до 20-о число на същия месец. Ако до тази дата пенсията не е изплатена, както и в случаите по чл. 53, ал. 1, пощенската станция я възстановява с ведомост за неизплатените пенсии и превежда сумите до 25-о число.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., доп. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г.) В случаите, когато пенсията се възстановява с ведомост за неизплатените пенсии, тя може да се изплати от пощенската станция като пенсия за минало време до 6 месеца, включително текущия месец.

Чл. 57. (1) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Изплащателните картони се съхраняват от началника на пощенската станция или от определен от него служител от паричната служба в срок 3 години след последната ревизия.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Когато срокът, за който е издаден изплащателният картон, изтече, а изплащането на пенсията следва да продължи, пощенската станция по данните в картоната съставя нов изплащателен картон, който се подписва от съставителя и от началника на пощенската станция и се подпечатва. На съответното място в предходния картон се отбелязва, че е съставен нов (втори и следващ) картон, а също и месецът, от който пенсията ще се изплаща по него. В новия картон за свързка се отбелязва до кой месец включително е изплатена пенсията по заменения картон.

(3) При унищожаване или изгубване на изплащателен картон пощенската станция

писмено уведомява териториалното поделение на НОИ, което прави проверка в електронната картотека до кой месец е изплатена пенсията и съставя нов изплащателен картон. В новия картон на мястото за вписване на изплащаната пенсия пенсионерът подписва декларация до кой месец включително е получил пенсията си.

(4) Разходите, свързани с подмяната на изплащателни картони през годината, се изплащат от териториалното поделение на НОИ на териториалното поделение "Български пощи" до края на първото тримесечие на следващата календарна година.

Чл. 58. Националният осигурителен институт ритмично превежда необходимите суми за изплащане на пенсиите и добавките към тях на териториалното поделение "Български пощи" по начин, който гарантира своевременното им изплащане. Ведомостта за изплащане на пенсиите заедно с необходимите документи за месеца се предава на пощенската станция 6 дни преди да започне изплащането.

Чл. 59. Териториалното поделение "Български пощи" ("Софийски пощенски станции") осигурява на районните пощенски станции по техни заявки необходимите суми за изплащане на пенсиите и добавките към тях, а районните пощенски станции - на пощенските станции по техни заявки на основание на писмата, с които са получили документите за изплащане на пенсиите от териториалните поделения на НОИ.

Чл. 60. По изплащателни картони, по които изплащането на пенсиите е прекратено, пощенската станция не може да извършва плащания, включително за минало време. Ако по такива картони има неполучени пенсии, изплащането им се извършва с пенсионен запис от териториалното поделение на НОИ.

Чл. 61. (1) Пенсията и добавките към нея се изплащат лично на пенсионера или на упълномощеното от него лице при условията и по реда на чл. 64.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г.) Когато пенсионерът е малолетен или е поставен под пълно запрещение, пощенската станция изплаща пенсията на законния му представител - родителя, настойника му или лицата, посочени в чл. 26 от Закона за закрила на детето.

Чл. 62. (1) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г., изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г.) Пенсията може да бъде изплащана в дома на пенсионера по постоянния или настоящия адрес след заявление от лицето до началника на пощенската станция, ако получава пенсия за трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане или има навършена 68-годишна възраст.

(2) В случаите по ал. 1 пенсия и добавките към нея до двукратния размер от социалната пенсия за старост може да се изплаща срещу подпис, без пълномощно, на съпруг (съпруга), на пълнолетни деца или на родители на пенсионера, които следва да докажат това свое качество и да представят документите за самоличност на получателя и на пенсионера.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г., изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г.) Пенсията и добавките към нея до двукратния размер на социалната пенсия за старост, на лицата с пенсия за трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане или с навършена 68-годишна възраст може да се изплаща в пощенските станции при условията и по

реда на ал. 2.

(4) (Доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) В случаите по ал. 2 и 3 в графа "Бележки по изплащането" на изплащателния картон задължително се отбелязват родствената връзка и името на лицето, на което е изплатена сумата, както и данните от документа за самоличност. Касиерът платец сравнява подписа в документа за самоличност на лицето, което получава сумата, с подписа му в картоната. При неправилно изплащане на пенсия сумата се възстановява на териториалното поделение на НОИ по реда на чл. 92, ал. 5.

Раздел IV.

Изплащане на пенсия с пенсионен запис

Чл. 63. (1) (Доп. - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г.) Изплащането на пенсия за минало време, за част от месеца и ако е спряна с корекционна ведомост или писмо за спиране изплащането ѝ за текущия месец се извършва с пенсионен запис. С пенсионен запис се изплаща и неполучена пенсия от починал пенсионер. Записът се подписва от инспектор и контролор. По договаряне между НОИ и "Български пощи" - ЕАД, плащания на суми за минало време вместо с пенсионен запис могат да се преведат на съответната пощенска станция с отделна ведомост или с редовната ведомост за изплащане на пенсиите, в която тези суми се вписват в отделна графа.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Пенсионният запис за сума над двадесеткратния размер на социалната пенсия за старост се подписва и от длъжностното лице, на което е възложено ръководството на пенсионното осигуряване в териториалното поделение на НОИ, и от ръководителя на териториалното поделение на НОИ и се заверява с печата на териториалното поделение.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., отм. - ДВ, бр. 48 от 2006 г.)

(4) Пенсионните записи се описват по реда на издаването им във ведомост за предадените пенсионни записи за изплащане на пенсиите, която се съставя в 3 екземпляра - по един за териториалното поделение на НОИ, за районната пощенска станция и за Контролната инспекция на съобщенията.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Ведомостите за предадените пенсионни записи за изплащане на пенсиите, изготвени, проверени и подписани от съответните длъжностни лица - инспектор и контролор, както и от длъжностното лице, на което е възложено ръководството на пенсионното осигуряване в териториалното поделение на НОИ се номерират с поредни номера.

(6) (Изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) На всеки пенсионен запис се поставя номер, състоящ се от две отделни числа, от които първото показва поредния номер на ведомостта, в която е описан, а второто - поредния номер на записа в нея. Поправки и зачертавания в пенсионните записи не се допускат.

(7) Вторите и третите екземпляри на ведомостта за пенсионни записи заедно с пенсионните записи се предават на териториалното поделение "Български пощи" с опис.

(8) Пенсионните записи се предават от териториалното поделение "Български пощи" на пощенските станции в 3-дневен срок от получаването им от териториалното поделение на НОИ.

(9) (Доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Сумата на пенсионните записи, предадени с опис на териториалното поделение "Български пощи", се превежда от териториалното поделение на НОИ по определена за това набирателна сметка за пенсии на териториалното поделение "Български пощи" в деня на предаването им, не по-късно от предпоследния работен ден на съответния месец.

(10) Пенсиите, преведени с пенсионен запис, се изплащат при поискване в 20-дневен срок от получаването в пощенската станция, като се спазват разпоредбите на чл. 53, 62 и 64.

(11) Ако пенсионният запис не се изплати в 20-дневен срок от датата на получаването в

пощенската станция, той се връща на териториалното поделение на НОИ, издало записа, като се посочват причините за неизплащането му.

Раздел V.

Изплащане на пенсии на упълномощени лица

Чл. 64. (1) Когато пенсионер не може да получи лично пенсията си, тя може да се изплати на упълномощено от него лице. Пълномощното следва да е с нотариално заверен подпис. В чужбина подписът на упълномощителя се заверява от българските дипломатически и консулски представителства.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Данните от документа за самоличност на упълномощения, както и номерът и датата на издаване на пълномощното се вписват в графа "Бележки по изплащането" на изплащателния картон, а копие от пълномощното се съхранява в пощенската станция.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) Когато упълномощителят оттегли пълномощното или упълномощи друго лице да получава пенсията му, своевременно следва да уведоми пощенската станция или банката за това обстоятелство.

(4) (Изм. и доп. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) Пенсия за текущия месец или пенсионен запис (за част от месеца, за цял месец или набрана сума от пенсия) може да се получи чрез изрично пълномощно без нотариална заверка на подписа. В тези случаи се изисква документ за самоличност на упълномощения. По такъв вид пълномощно може да се извърши плащане най-много 3 пъти в една календарна година, като всеки път се представя отделно пълномощно. В него упълномощителят декларира, че не е ползвал това право повече от 3 пъти през календарната година и вписва всички данни от своя документ за самоличност. Данните от документа за самоличност на упълномощителя се сверяват с данните от изплащателния му картон.

(5) Пълномощното по ал. 4 се задържа в пощенската станция и се съхранява 3 години след изтичането на годината, през която е изплатена пенсията. След този срок то се унищожава, при условие че е извършена финансова ревизия на пощенската станция. Когато пенсията се изплаща със запис, пълномощното се прилага към записа.

Раздел VI.

Изплащане на пенсии при смяна на адреса на получаване на пенсията

Чл. 65. (1) (Доп. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г.) При промяна на адреса на получаване на пенсията пенсионерът уведомява териториалното поделение на НОИ за изплащане на пенсията на новия адрес, като представи лична карта или удостоверение за регистрация по настоящ адрес.

(2) При промяна на адреса на пенсионера в района на друго териториално поделение на НОИ за повече от 6 месеца пенсионерът може да подаде заявление до териториалното поделение на НОИ, въз основа на което пенсионната му преписка и пенсионната картотека се изпращат в района на новия адрес, придружени със съпроводително писмо.

Чл. 66. (1) (Доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) При временно пребиваване до 6 месеца в друго населено място пенсионерът може да поиска със заявление съответната пощенска станция да му превежда пенсията на настоящия адрес. В този случай в определения срок за изплащане на пенсията пощенската станция превежда пенсията на посочения адрес лично на пенсионера с

пощенски или телеграфен запис с известие за изплащане. На празното поле в горната част на записа се записва "пенсия за месец .... 2000 г." или се слага щемпел. В този случай пенсионерът заплаща пощенските разходи за превода и за известието за изплащане. При изплащане на пенсията се спазват разпоредбите на чл. 53 и 64.

(2) Преведената сума със записа и платените пощенски разходи се вписват в изплащателния картон, като вместо подпис на пенсионера се вписват номерът и датата на записа, с който е преведена пенсията.

(3) Разписката и полученото известие за изплащане на пенсията се прилагат към заявлението на пенсионера, а на съответното място в изплащателния картон се вписва датата на изплащането на пенсията.

(4) Ако пощенският запис, с който е преведена пенсията, не се изплати в 20-дневен срок от датата на получаването в пощенската станция, той се връща на станцията по мястото на издаване. Същата станция възстановява пълния размер на пенсията по записа на териториалното поделение на НОИ, като посочва причините за неизплащането на пенсията.

Раздел VII.

Изплащане на пенсии чрез банки или други платежни институции (Загл. изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.)

Чл. 67. (1) (Доп. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., доп. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) По писмено заявление на пенсионера до териториалното поделение на НОИ, което изплаща пенсията му, тя се превежда по разплащателна или спестовна безсрочна лична сметка в посочена от него банка, включена със собствен код в Банковата интегрирана система за електронни разплащания (БИСЕРА). Заявлението може да бъде подадено и в съответната банка, открила сметката. В този случай банката в срок 3 работни дни представя заявлението на лицето в териториалното поделение на НОИ, което изплаща пенсията му.

(2) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г., изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) Пенсии на лица, подали заявление по чл. 1, ал. 8, се изплащат само по банкова сметка, открита в Република България. Тези лица представят в Столичното управление "Социално осигуряване" декларация за живот на всеки 6 месеца, заверена по реда на чл. 81, ал. 1. Ако декларацията не бъде подадена, изплащането на пенсията се спира. Спрените пенсии се възобновяват след получаване на декларацията от датата на спирането при спазване на давностния срок по чл. 105, ал. 2 КСО.

(3) (Доп. - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., предишна ал. 2 - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г.) В заявлението по ал. 1 се вписват: банката и кодът, номерът на сметката по утвърдена от Българската народна банка система, трите пълни имена на пенсионера по документите за самоличност, единният граждански номер, адресът, на който се получава пенсията, и пощенският код на пощенската станция. Към заявлението се прилага копие на документ от банката с номера на банковата сметка на титуляря.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., предишна ал. 3 - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г.) Заявленията за превеждане на пенсии по сметка, получени в териториалното поделение на НОИ до 25-о число на месеца, се изпълняват от първо число на втория месец след месеца, през който е подадено заявлението.

Чл. 68. (Изм. - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) Когато от превежданата по сметка пенсия се правят удръжки съгласно разпоредбите на

Гражданския процесуален кодекс и на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс, както и удържа по чл. 85 и 86, териториалното поделение на НОИ прави удържките, след което превежда по сметката остатъка от пенсията.

Чл. 69. (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) При извършен превод в по-голям от полагащия се размер съответната банка възстановява сумите на териториалното поделение на НОИ само в случай че по сметката има налични суми за възстановяване на неправилно извършения превод.

Чл. 70. (1) (Предишен текст на чл. 70 - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) При смърт на пенсионера териториалното поделение на НОИ издава на законните наследници удостоверение, в което се вписват последният месец, за който починалият е имал право на пенсия, както и месецът, до който включително е преведена пенсията по сметката. В случай че на банката е преведена пенсия, отнасяща се за време след месеца, през който е починал пенсионерът, размерът на неправилно преведената сума се вписва в удостоверението, като тази сума се възстановява от банката на териториалното поделение на НОИ.

(2) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) В случаите, при които банката е уведомена от териториалното поделение на НОИ за смъртта на титуляря на сметката и са преведени суми за пенсията след месеца, през който е починал пенсионерът, банката възстановява пълния размер на преведените суми на териториалното поделение на НОИ.

Чл. 71. (1) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., изм. - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) За ежемесечното завеждане на сметките в банките НОИ освен ведомост за изплащане на пенсиите изготвя пълни списъци на пенсионерите, на които пенсиите и добавките към тях се превеждат по сметка. Те съдържат единния граждански номер, трите имена на пенсионера, номера на сметката и сумата на превода.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) Списъците по ал. 1 се уточняват с ведомостта за изплащане на пенсиите в териториалното поделение на НОИ и с вписаните в корекционна ведомост пенсии, за които не се следват преводи, като се коригират и крайните сборове на сумите, подлежащи на превод.

(3) За предоставяне на информацията по ал. 1 на технически носител е необходимо да има сключен договор между НОИ и съответната банка.

(4) (Нова - ДВ, бр. 19 от 2002 г., в сила от 01.01.2002 г.) Пенсия за минало време, за част от месеца или ако е спряна с корекционна ведомост или с писмо за спиране на изплащането до края на текущия месец, се превежда от 1-во до 30-о число на месеца по допълнително изготвен списък.

Чл. 72. (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г., изм. - ДВ, бр. 36 от 2001 г., доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) Териториалното поделение на НОИ превежда сумата от списъка по чл. 71, ал. 2 на съответната банка по определена от нея обща сметка за всички пенсионери в първите 3 работни дни от началото на периода по чл. 52, ал. 1. Преводите за пенсии по международни спогодби се извършват в сроковете, договорени между НОИ и съответните чуждестранни осигурителни институти.

Чл. 73. (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) Получените заверения на преводи на пенсии по сметка се осчетоводяват в банката по общия ред.

Чл. 74. (1) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) Банката не заверява сметката на пенсионера, когато:

1. има данни, че пенсионерът е починал;
2. има заявление от пенсионера за закриване на сметката му;
3. (нова - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г.) има нареждане от териториалното поделение на НОИ за спиране на пенсията.

(2) В случаите по ал. 1 преведената за месеца сума се възстановява на териториалните поделения на НОИ.

Чл. 75. (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г.) При закриване на сметката по искане на титуляря, на законния му представител, упълномощено лице или лицата, посочени в чл. 26 от Закона за закрила на детето остатъкът по сметката се изплаща по реда, установен за сметките.

Чл. 76. (1) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) В случаите, когато се закрива сметка, по която се превежда пенсия, банката уведомява териториалното поделение на НОИ. Когато в банката е представено удостоверение по чл. 70 от териториалното поделение на НОИ, уведомление не се изисква.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) При смърт на титуляря и закриване на сметка, по която е превеждана пенсията му, банката изплаща остатъка по сметката на наследниците след представяне на удостоверението по чл. 70.

(3) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) При неправилно изплатени суми поради неспазване разпоредбата на ал. 2 банката възстановява тези суми на териториалното поделение на НОИ.

Чл. 77. (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) Всички други взаимоотношения между банката и титуляря на сметката се уреждат с договора за откриване на сметката.

Раздел VIII.

Изплащане на пенсии по международни договори за лица с постоянен адрес в чужбина (Загл. изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.)

Чл. 78. (1) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) Пенсии в чужбина се изплащат от НОИ въз основа на международен договор в областта на социалното осигуряване.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Изплащането на пенсии в чужбина се извършва чрез банка, определена по реда на чл. 29 КСО.

Чл. 79. (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., отм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г.)

Чл. 80. (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) (1) Пенсиите се превеждат чрез чуждестранния осигурителен институт по посочената от него банкова сметка или директно на лицата съобразно разпоредбите на международния договор.

(2) По искане на лицата пенсиите се превеждат директно:

1. (изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) по лична сметка в банка или с поименен чек на адрес, намиращи се на територията на страната, където е постоянният адрес на лицето, съгласно изискванията на обслужващата банка;

2. по лична сметка в банка, намираща се на територията на Република България, по реда на чл. 67 - 77.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г.) Пенсиите, които се превеждат по банкови сметки, открити в банки на територията на Република България, се изплащат ежемесечно в национална валута. По писмено заявление на лицата пенсиите, превеждани по реда на чл. 80, ал. 2, т. 1, могат да се изплащат на периоди, по-дълги от един месец.

(4) Преводи на пенсии в чужбина се извършват в евро, освен ако в международния договор е предвидена друга конвертируема валута.

(5) (Нова - ДВ, бр. 48 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г.) При превод на пенсии с поименен чек банковите преводни разноски са за сметка на пенсионера. При превод на пенсии по лична банкова сметка на пенсионера той заплаща таксите, които се събират от избраната от пенсионера банка, а НОИ заплаща таксите, които се събират от неговата обслужваща банка.

(6) (Нова - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г.) Алинея 5 не се прилага, когато в международен договор, по който Република България е страна, е предвидено друго.

Чл. 81. (1) (Изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Лицата, които получават пенсиите си в чужбина, следва да представят декларации за продължаване получаването на пенсия от Република България за всеки от периодите на плащане по чл. 80, ал. 3, но на период не по-кратък от 3 месеца, а лицата, с постоянен адрес в чужбина, които получават пенсии в банка на територията на България - веднъж годишно. Пенсиите се изплащат за минало време до края на месеца, през който е заверена декларацията за продължаване получаването на пенсия от Република България, с изключение на случаите, когато пенсиите се изплащат ежемесечно в чужбина или независимо от периода в български банки. Ако пенсионерът не изпрати попълнена и заверена от осигурителна институция, нотариус, консулска служба или друго длъжностно лице, определено от законодателството на съответната държава, декларация за продължаване получаването на пенсия от Република България, изплащането на пенсията се спира.

(2) Спрените пенсии по ал. 1 се възобновяват след получаването на декларацията от датата на спирането.

(3) (Нова - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., доп. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Алинеи 1 и 2 не се прилагат, когато в международен договор в областта на социалното осигуряване, по който Република България е страна или в споразумение с чужда компетентна институция, е предвидено друго.

(4) (Предишна ал. 3, изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) От лицата, учещи в чужбина и получаващи пенсии по международен договор в областта на социалното осигуряване, се изискват документи, издадени от учебните заведения в чуждата страна в началото на всеки семестър или

учебна година съобразно срока, за който са издадени.

Чл. 82. (Доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) Изплащането на пенсии в чужбина и смяната на адрес на пенсионер се извършват по писмено заявление на пенсионера въз основа на данните за настоящ адрес, обявени в Национална база данни "Население" на Главна дирекция "Гражданска регистрация и административно обслужване".

Раздел IX.

Изплащане на пенсии, отпуснати по международен договор на лица, постоянно или продължително пребиваващи в Република България

Чл. 83. (1) (Изм. и доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Пенсии, отпуснати по международни договори, на български граждани, както и на чужди граждани, постоянно или продължително пребиваващи в Република България, се изплащат от териториалните поделения на НОИ по реда на чл. 51 - 77 и 84 - 95 на основание на разпореждане съгласно чл. 98, ал. 1 КСО.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., доп. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) Пенсии, отпуснати по международни договори от чуждестранни осигурителни институти на български граждани и на чужди граждани, постоянно или продължително пребиваващи в Република България, се изплащат чрез НОИ или се превеждат от чуждестранния осигурителен институт директно на лицата чрез превод по личните им банкови сметки.

Раздел X.

Добавки и удържки при изплащане на пенсиите

Чл. 84. (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Към пенсиите се изплащат добавки, определени в разпореждането по чл. 98, ал. 1 КСО.

Чл. 85. (Изм. - ДВ, бр. 48 от 2006 г.) (1) От пенсиите се правят удържки за:

1. (отм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.)
2. (доп. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., доп. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) запори, наложени по реда на Гражданския процесуален кодекс и Данъчно-осигурителния процесуален кодекс;
3. (доп. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., в сила от 01.03.2008 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.04.2009 г., изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) погасяване на дългове по надвзети пенсии, установени с разпореждане по чл. 98, ал. 2 или чл. 114, ал. 5 КСО и суми за недобросъвестно получени парични обезщетения и помощи въз основа на разпореждане по чл. 114, ал. 3 КСО; удържките са в размерите по чл. 446 от Гражданския процесуален кодекс, ако пенсията е над минималната работна заплата за страната, и 1/6 от пенсията, ако тя е под минималната работна заплата за страната. При наличие на писмено заявление от наследник, получаващ пенсия, може да се погасява задължение на друг наследник;
4. (изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., в сила от 01.03.2008 г.) неоснователно получени парични обезщетения за временна неработоспособност и за безработица по чл. 42, ал. 2 и чл. 54е, ал. 1 и 3 КСО, като удържките са в размерите по т. 3;
5. погасяване на заеми, отпуснати от банки.

(2) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) Вземанията се събират в поредност - задължения за издръжка, неправилно изплатени суми за пенсии, обезщетения и помощи, други публични вземания и частни вземания. При определяне размера на удържката в дохода от пенсии на лицата се включват и добавките към тях с изключение на добавката по чл. 103 КСО.

(3) (Предишна ал. 2, изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) Целият дълг или част от него по ал. 1, т. 3 и 4 може да се погаси от набрана сума от пенсия за минали месеци, ако има писмено заявление от лицето. При липса на заявление за месеца, през който следва да се преведе набраната сума, се прави удържка, като се вземат предвид месечният размер на пенсията и сумата, преведена по записа.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., предишна ал. 3 - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) Когато пенсията е прекратена, ако след покана за доброволно изпълнение сумата не е възстановена, преписката се изпраща на компетентната териториална дирекция на Националната агенция за приходите, а за лицата с постоянен адрес в чужбина - на териториална дирекция на Националната агенция за приходите - София за принудително събиране на задължението по реда на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г., предишна ал. 4 - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) За разсрочено плащане сумата на осигурителните вноски по отменената от 1 януари 2011 г. т. 2 от ал. 4 на § 9 от преходните и заключителните разпоредби на КСО се правят удържки от отпускането на пенсията, независимо от размера ѝ, съгласно погасителния план. Първо се извършва удържката за погасяване на осигурителни вноски за недостигащ осигурителен стаж, а от останалата сума за изплащане се удържат други задължения на лицето.

(6) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г., изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., предишна ал. 5, доп. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) Неоснователно получени парични обезщетения и помощи от държавното обществено осигуряване могат да бъдат удържани от пенсията на лицата въз основа разпореждане за прихващане, издадено от длъжностното лице, на което е възложено ръководството на контрола по разходите на държавното обществено осигуряване в съответното териториално поделение на Националния осигурителен институт, или от друго длъжностно лице, определено от ръководителя на поделението, както и от длъжностното лице, на което е възложено ръководството на изплащането на пенсии по международни договори. В разпореждането за прихващане се съдържа погасителен план, според който се извършва погасяване на задължението с равни месечни погасителни вноски.

(7) (Доп. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., в сила от 01.03.2008 г., изм. - ДВ, бр. 2 от 2010 г., в сила от 01.01.2010 г., предишна ал. 6 - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) Неоснователно получените суми за пенсия след смъртта на пенсионера се възстановяват от лицето, което ги е получило, или солидарно от наследниците заедно с лихвата по чл. 113 КСО. За събиране на сумите се издава разпореждане от длъжностното лице, на което е възложено ръководството на контрола по разходите на държавното обществено осигуряване в съответното териториално поделение на Националния осигурителен институт, а за лицата, които нямат постоянен адрес в страната - от длъжностното лице в Столичното управление "Социално осигуряване".

(8) (Нова - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) При промяна в размера на получаваната сума от пенсия/и и добавка/и новият размер на удържката се определя от месеца, следващ месеца на включване на промяната в изплащателните документи.

Чл. 86. (1) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) След сключване на договор между НОИ и съответната банка от пенсиите могат да се правят удържки за погасяване

на заеми при условията, предвидени в договора за отпускане на заема от банката.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) За направените удържки от териториалните поделения на НОИ по отпуснатите заеми съответните банки заплащат комисионна такса върху месечните преводи на териториалните поделения на НОИ, договорена между централното управление на НОИ и съответната банка. Банките превеждат договорената такса до 10-о число на месеца, следващ месеца, за който се отнасят преводите.

Чл. 87. (1) Когато по запорно съобщение е преведена сума, по-голяма от дължимата, тя се възстановява на териториалното поделение на НОИ след писмено уведомление.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) При налагане на запор се уведомяват наложилият запора и длъжникът за размера на удържката и за месеца, от който запорът започва да се прави. Такова уведомление се изпраща и при промяна на удържката.

(3) (Нова - ДВ, бр. 48 от 2006 г.) Запорни съобщения, получени в териториалното поделение на НОИ до 25-о число на месеца, се изпълняват през месеца, следващ месеца на получаване на запорното съобщение, а получените след 25-о число на месеца се изпълняват от 1-во число на втория месец.

Чл. 88. (Доп. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 17 от 2008 г., в сила от 01.03.2008 г., изм. - ДВ, бр. 16 от 2009 г., в сила от 01.01.2009 г.) При определяне размера на удържката се вземат предвид размерът на пенсията в това число пенсия и други плащания, отпуснати от чуждестранни осигурителни институти, както и другите доходи, ако пенсионерът получава такива, при спазване разпоредбите на чл. 85, ал. 1, т. 3, когато се удържат надвзети пенсии и неправилно извършени други осигурителни плащания, и на чл. 446 от Гражданския процесуален кодекс, когато се удържат други задължения.

Раздел XI.

Общи разпоредби по пенсиите

Чл. 89. (Изм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 09.04.2013 г.) Когато е необходимо да се документират видът, размерът и срокът на получаваната пенсия и добавките към нея, както и направените удържки, териториалното поделение на НОИ издава удостоверение.

Чл. 90. Когато се изплащат пенсия и/или добавки за непълен месец, полагащата се сума за частта от месеца се определя, като размерът на месечната пенсия (добавка) се раздели на броя на календарните дни в месеца и полученото се умножи по броя на дните, за които се полага пенсия (добавка).

Чл. 91. (1) (Доп. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) За изплащане на неполучена пенсия от починал пенсионер, включително когато е била спряна на основание чл. 95, т. 1 и 3 КСО, наследниците му подават заявление до териториалното поделение на НОИ, към което прилагат удостоверение за законните наследници. Неполучената пенсия се изплаща на упълномощеното от всички наследници лице или се разделя между наследниците по определения от Закона за наследството ред.

(2) Изплащането на пенсия, отпусната по международен договор, неполучена от починал

пенсионер, постоянно живял в чужбина, се извършва по реда на чл. 78.

(3) (Нова - ДВ, бр. 17 от 2008 г.) Пенсията на лице, обявено от съда за отсъстващо, се спира от датата на влизане в сила на решението на съда за обявяване на отсъствието. Ако отсъстващият се окаже жив, пенсията на лицето се възстановява за целия период.

Чл. 92. (1) (Изм. - ДВ, бр. 81 от 2000 г.) Териториалното поделение на НОИ превежда сумите за изплащане на пенсиите по набирателна сметка на териториалното поделение "Български пощи", открита в банковия клон, който обслужва териториалното поделение на НОИ. Сметните отношения на териториалното поделение на НОИ с териториалното поделение "Български пощи" за изплатените пенсии през месеца се уреждат до края на същия месец.

(2) За извършване на работата по изплащане на пенсиите чрез пощенската мрежа НОИ чрез териториалните си поделения заплаща на териториалните поделения "Български пощи" 8,5 на хиляда върху подлежащите на изплащане през месеца пенсии. Те се превеждат до 7-о число на следващия месец.

(3) Дължимият данък добавена стойност върху сумата по ал. 2 се превежда от териториалното поделение на НОИ на териториалното поделение "Български пощи" едновременно със сумата по ал. 2.

(4) Преводите по ал. 2 и 3 се извършват въз основа на фактура, която териториалното поделение "Български пощи" издава след приключване изплащането на пенсиите през месеца.

(5) (Доп. - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) При неправилно изплатена пенсия по вина на служител от пощенската станция тя се възстановява на териториалното поделение на НОИ от териториалното поделение "Български пощи". Ако сумите за неправилно изплатените пенсии не се възстановят в срока за доброволно изпълнение, определен от териториалното поделение на НОИ, се съставя акт за начет по реда на чл. 110 КСО.

(6) (Нова - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) За предаване на информацията във връзка с изплащане на пенсиите на технически носител е необходимо да има сключен договор между НОИ и "Български пощи" - ЕАД.

Чл. 93. (1) При извършване на финансови ревизии от контролните органи в пощенските станции за констатирани случаи на неправилно изплатени и отчетени пенсии се уведомява съответното териториално поделение на НОИ.

(2) Пенсионните органи извършват проверки в пощенските станции за правилното прилагане на наредбата съвместно с органи на териториалните поделения "Български пощи". Редът и начинът за извършване на проверките се регламентират в съвместна инструкция.

Чл. 94. (1) Пощенските станции могат да правят справки на пенсионерите или на техните пълномощници само за изплатените им пенсии.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) Справки по отношение на остатъците по заеми и постъпления на суми по сметки на пенсионери се извършват в съответните банки.

(3) Всички други справки относно пенсии се правят само от съответните териториални поделения на НОИ.

Чл. 95. (Изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) Пенсионерът избира само един от начините за получаване на пенсията (пенсиите) и добавките към нея - чрез пощенска

станция или банка.

Чл. 96. (Нов - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 15 от 2007 г., в сила от 01.01.2007 г.) Службите по гражданско състояние към общините до 5-о число на всеки месец представят в териториалните поделения на НОИ информация за починалите през предходния месец лица, в която се посочват трите имена на починалите лица, единният граждански номер, датата на смъртта и номерът и датата на акта за смърт.

Допълнителни разпоредби

§ 1. (Отм. като незаконосъобразен с Решение № 11701 на ВАС - ДВ, бр. 119 от 2002 г.)

§ 2. (Изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г.) "Действителен стаж" е действително изслуженото време по трудово или служебно правоотношение, времето, през което лицето е работило без трудово правоотношение, както и времето, през което лицето изцяло се е осигурявало за своя сметка.

§ 2а. (Нов - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г.) "Лица с постоянен адрес в чужбина" са лица, които към датата на постъпване на заявлението за отпускане или за изменение на пенсия нямат настоящ адрес в Република България.

Преходни и Заключителни разпоредби

§ 3. (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Пенсиите, отпуснати до 31 декември 1999 г. по отменените Закон за пенсиите, Закон за пенсиониране на земеделските стопани-кооператори и Закон за общественото осигуряване от 1949 г., се приравняват по КСО, както следва:

1. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) за изслужено време и старост и за старост - на пенсии за осигурителен стаж и възраст по чл. 68 КСО;

2. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) за инвалидност поради общо заболяване - на пенсии за инвалидност поради общо заболяване по чл. 74 КСО;

3. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) за инвалидност поради трудова злополука или професионално заболяване - на пенсии за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест по чл. 78 КСО;

4. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) военноинвалидни - на пенсии за военна инвалидност по чл. 85 КСО;

5. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) гражданскоинвалидни - на пенсии за гражданска инвалидност по чл. 87 КСО;

6. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) социалните по чл. 45а, ал. 1, буква "а" по отменения Закон за пенсиите - на социални пенсии за инвалидност по чл. 90 КСО;

7. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) социалните по чл. 45а, ал. 1, буква "б" по отменения Закон за пенсиите - на социални пенсии за старост по чл. 89 КСО;

8. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) персоналните по чл. 45б и пенсиите по 45в по отменения Закон за пенсиите - на персонални пенсии по чл. 92 КСО;

9. (изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) за особени заслуги - на пенсии за особени заслуги по чл.

§ 4. (1) От 1 януари 2000 г. пенсиите за инвалидност по отменения Закон за пенсиите и Закон за пенсиониране на земеделските стопани - кооператори, отпуснати при I, II или III група инвалидност, както и социалните пенсии, отпуснати въз основа на определена група инвалидност, се приравняват, както следва:

1. (изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г.) при I група инвалидност - на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто;

2. (изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г.) при II група инвалидност - на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 71 до 90 на сто;

3. (изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г.) при III група инвалидност - на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70 на сто.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г., изм. - ДВ, бр. 84 от 2009 г., в сила от 01.07.2009 г.) Военноинвалидните пенсии, отпуснати по процент на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане, както и пенсиите по чл. 12, 28 и 30а от отменения Закон за пенсиите се изплащат в размера на социалната пенсия за старост по чл. 89, ал. 2 КСО.

§ 4а. (Нов - ДВ, бр. 68 от 2004 г.) До 31 декември 2005 г. включително за дата на заявлението за отпускане на пенсия за инвалидност да се счита датата на заявлението за освидетелстване от ТЕЛК (НЕЛК), ако необходимите документи за пенсиониране са подадени в териториалното поделение на НОИ или в службата по чл. 1, ал. 3 в едномесечен срок от влизането в сила на експертното решение на ТЕЛК (НЕЛК), което дава основание за отпускане на пенсия за инвалидност.

§ 4б. (Нов - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г., отм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 01.01.2013 г.)

§ 5. (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Пенсиите на лицата по § 2, ал. 1 от преходните и заключителните разпоредби на КСО, за които едногодишният срок по чл. 20 от отменения Правилник за прилагане на Закона за пенсиите е изтекъл преди 31 декември 1999 г., се изплащат от датата на подаване на заявлението.

§ 6. (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) При прилагането на § 3 от преходните и заключителните разпоредби на КСО преценката на правото на пенсия се извършва по условията на чл. 6 и 7 от отменения Закон за пенсиите, а размерът на пенсията се определя по КСО.

§ 7. (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) За преценяване правото на пенсия по § 4 от преходните и заключителните разпоредби на КСО трудовият стаж от първа категория допълва трудовия стаж от втора категория без превръщане.

§ 8. (Изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Преизчисляването на пенсиите по § 7 от преходните и заключителните разпоредби на КСО, отпуснати по условията на първа и втора категория труд, се

извършва, като стажът до 31 декември 1999 г. се зачита - 3 години трудов стаж от първа категория или 4 години трудов стаж от втора категория за 5 години трудов стаж от трета категория. Когато пенсията е отпусната по специфичните условия на т. 66а-66л включително от отменения Правилник за категоризиране на труда при пенсиониране, стажът към 31 декември 1999 г. се приравнява на първа или втора категория труд по реда, действащ до 1 януари 2000 г.

§ 8а. (Нов - ДВ, бр. 13 от 2011 г., в сила от 01.01.2011 г.) При представяне на нови доказателства за придобит осигурителен стаж преди пенсионирането към пенсии, отпуснати по чл. 68 във връзка с отменените от 1 януари 2011 г. ал. 3 и ал. 4, т. 2 на § 9 КСО, се съставя нов погасителен план за разсрочване на остатъка от осигурителните вноски, като не може да се удължава срокът по първоначалния погасителен план.

§ 8б. (Нов - ДВ, бр. 16 от 2012 г., в сила от 01.01.2012 г., отм. - ДВ, бр. 33 от 2013 г., в сила от 01.01.2013 г.)

§ 9. (Доп. - ДВ, бр. 19 от 2003 г., в сила от 01.01.2003 г., изм. - ДВ, бр. 25 от 2004 г.) Наредбата се приема на основание чл. 9, ал. 11 и чл. 106 от Кодекса за социално осигуряване и влиза в сила от 1 януари 2000 г.

§ 10. Контролът по изпълнението на наредбата се възлага на Националния осигурителен институт.

Преходни и Заключителни разпоредби
КЪМ ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 28 ОТ 11 ФЕВРУАРИ 2002 Г. ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И
ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАРЕДБАТА ЗА ПЕНСИИТЕ, ПРИЕТА С ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 30
НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ ОТ 2000 Г.

(ОБН. - ДВ, БР. 19 ОТ 2002 Г., В СИЛА ОТ 01.01.2002 Г.)

§ 18. За лицата, които са се инвалидизирали преди 1 януари 2002 г. и отговарят на условията по чл. 74, ал. 2 КЗОО, пенсията се отпуска от 1 януари 2002 г., ако заявлението с необходимите документи е подадено в 6-месечен срок от тази дата.

Допълнителни разпоредби
ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 63 ОТ 17 МАРТ 2004 Г. ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА
НАРЕДБАТА ЗА ПЕНСИИТЕ И ОСИГУРИТЕЛНИЯ СТАЖ

(ОБН. - ДВ, БР. 25 ОТ 2004 Г.)

§ 39. Навсякъде в наредбата думите "Кодекса за задължително обществено осигуряване" се заменят с "Кодекса за социално осигуряване", а абривиатурата "КЗОО" се заменя с "КСО".

§ 40. Параграф 4, § 5, т. 2, § 7, 10, § 11, т. 2 и § 13 влизат в сила от 2 август 2003 г., § 15, т.

1 влиза в сила от 27 декември 2003 г., а § 6 влиза в сила от 1 януари 2004 г.

Преходни и Заключителни разпоредби
КЪМ ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 39 ОТ 11 МАРТ 2005 Г. ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ
НА НАРЕДБАТА ЗА ПЕНСИИТЕ И ОСИГУРИТЕЛНИЯ СТАЖ

(ОБН. - ДВ, БР. 24 ОТ 2005 Г., В СИЛА ОТ 01.01.2005 Г.)

§ 18. Решенията на РЕЛКК и ЦЕЛКК, постановени до 31 декември 2004 г., запазват действието си, при условие че срокът, определен в тях, не е изтекъл.

.....

§ 20. Постановлението влиза в сила от 1 януари 2005 г.

Заключителни разпоредби
КЪМ ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 22 ОТ 6 ФЕВРУАРИ 2007 Г. ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И
ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАРЕДБАТА ЗА ПЕНСИИТЕ И ОСИГУРИТЕЛНИЯ СТАЖ,
ПРИЕТА С ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 30 НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ ОТ 2000 Г.

(ОБН. - ДВ, БР. 15 ОТ 2007 Г., В СИЛА ОТ 01.01.2007 Г.)

§ 38. Постановлението влиза в сила от 1 януари 2007 г.

Заключителни разпоредби
ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 21 ОТ 8 ФЕВРУАРИ 2008 Г. ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ
НА НАРЕДБАТА ЗА ПЕНСИИТЕ И ОСИГУРИТЕЛНИЯ СТАЖ

(ОБН. - ДВ, БР. 17 ОТ 2008 Г.)

§ 17. Параграф 5, т. 1 влиза в сила от 1 януари 2008 г., § 5, т. 2 влиза в сила от 23 декември 2006 г., а § 14 и 15 влизат в сила от 1 март 2008 г.

Заключителни разпоредби
КЪМ ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 38 ОТ 17 ФЕВРУАРИ 2009 Г. ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И
ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАРЕДБАТА ЗА ПЕНСИИТЕ И ОСИГУРИТЕЛНИЯ СТАЖ,
ПРИЕТА С ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 30 НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ ОТ 2000 Г.

(ОБН. - ДВ, БР. 16 ОТ 2009 Г., В СИЛА ОТ 01.01.2009 Г.)

§ 23. Постановлението влиза в сила от 1 януари 2009 г. с изключение на § 7 и 20, които влизат в сила от 1 април 2009 г.

Допълнителни разпоредби
КЪМ ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 245 ОТ 15 ОКТОМВРИ 2009 Г. ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И
ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАРЕДБАТА ЗА ПЕНСИИТЕ И ОСИГУРИТЕЛНИЯ СТАЖ,
ПРИЕТА С ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 30 НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ ОТ 2000 Г.

(ОБН. - ДВ, БР. 84 ОТ 2009 Г.)

§ 14. Навсякъде в наредбата думите "намалена работоспособност", "загубена

работоспособност" и "загубената работоспособност" се заменят съответно с "трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане" и "трайно намалената работоспособност/вид и степен на увреждане".

Заключителни разпоредби

КЪМ ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 245 ОТ 15 ОКТОМВРИ 2009 Г. ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАРЕДБАТА ЗА ПЕНСИИТЕ И ОСИГУРИТЕЛНИЯ СТАЖ, ПРИЕТА С ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 30 НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ ОТ 2000 Г.
(ОБН. - ДВ, БР. 84 ОТ 2009 Г.)

§ 15. Параграф 8 влиза в сила от 12 май 2009 г., а § 2, § 5, т. 2, § 6, 7, 9 и 14 влизат в сила от 1 юли 2009 г.

Преходни и Заключителни разпоредби

КЪМ ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 254 ОТ 26 ОКТОМВРИ 2009 Г. ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НОРМАТИВНИ АКТОВЕ НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ

(ОБН. - ДВ, БР. 87 ОТ 2009 Г., В СИЛА ОТ 03.11.2009 Г.)

§ 3. (1) Лицата, които заемат длъжността "учител", съответно "възпитател", и отговарят на изискванията за заемане на длъжността към влизането в сила на постановлението, се преназначават на длъжност "старши учител", съответно "старши възпитател", ако отговарят на изискванията за заемането ѝ и подадат заявление, че желаят да бъдат преназначени на длъжността. Към заявлението се прилагат документи, удостоверяващи необходимите за заемане на длъжността образование, професионална квалификация и професионален опит.

(2) Лицата, които заемат длъжността "учител", съответно "възпитател", и отговарят на изискванията за заемането ѝ към влизането в сила на постановлението, но не отговарят на изискванията за заемане на длъжността "старши учител", съответно "старши възпитател", както и лицата по ал. 1, които не са подали заявление, че желаят да бъдат преназначени на длъжност "старши учител", съответно "старши възпитател", след влизането в сила на постановлението, изпълняват длъжността "учител" по чл. 124, ал. 1, т. 2, съответно длъжността "възпитател" по чл. 124, ал. 2, т. 2 от Правилника за прилагане на Закона за народната просвета.

(3) Лицата, които към влизането в сила на постановлението заемат длъжността "учител" или "възпитател", но не отговарят на изискванията за заемане на длъжността преди влизането му в сила, изпълняват длъжността по чл. 124, ал. 1, т. 2, съответно длъжността по чл. 124, ал. 2, т. 2 от Правилника за прилагане на Закона за народната просвета, до явяване на лице, което отговаря на изискванията за заемане на длъжността.

§ 4. (1) Директорът на детската градина, училището или обслужващото звено определя срок за подаване на заявленията по § 3, ал. 1 и запознава педагогическия колектив с процедурата за заемане на длъжностите "старши учител", съответно "старши възпитател".

(2) Директорът на детската градина, училището или обслужващото звено определя комисия, която разглежда заявленията по § 3, ал. 1 и изготвя списък на лицата, които отговарят на изискванията за заемане на длъжностите "старши учител" и "старши възпитател".

(3) Въз основа на списъка по ал. 2 и заявленията по § 3, ал. 1 директорът на детската градина, училището или обслужващото звено изготвя промяна в длъжностното разписание на персонала и поименното разписание на длъжностите и работните заплати.

(4) Лицата по § 3 се преназначават на съответната длъжност при условията и по реда на Кодекса на труда.

§ 5. Трудовият стаж, придобит при условията и на длъжностите по чл. 19, ал. 1, 2 и 3 от Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж (обн., ДВ, бр. 21 от 2000 г.; изм. и доп., бр. 43, 61 и 81 от 2000 г., бр. 36 от 2001 г., бр. 19 от 2002 г.; попр., бр. 21 от 2002 г.; доп., бр. 74 от 2002 г.; изм. с Решение № 7581 на Върховния административен съд от 2002 г. - бр. 76 от 2002 г., и с Решение № 11701 на Върховния административен съд от 2002 г. - бр. 119 от 2002 г.; изм. и доп., бр. 19 от 2003 г., бр. 25 и 68 от 2004 г., бр. 24 от 2005 г., бр. 48 от 2006 г., бр. 15 от 2007 г., бр. 17 от 2008 г. и бр. 1 и 16 от 2009 г.), до влизането в сила на постановлението се признава за учителски стаж.

§ 6. Постановлението влиза в сила от деня на обнародването му в "Държавен вестник" с изключение на разпоредбите на § 1, т. 3 относно чл. 124, ал. 1, т. 5 и ал. 2, т. 5, които влизат в сила от учебната 2010/2011 г.

§ 7. В срок до 6 месеца от влизането в сила на постановлението министърът на образованието, младежта и науката да внесе за разглеждане в Министерския съвет Правилник за изменение и допълнение на Правилника за прилагане на Закона за народната просвета, с който да бъдат уредени условията и редът за заемане на длъжностите "учител-методик" и "възпитател-методик".

Заключителни разпоредби

КЪМ ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 328 ОТ 30 ДЕКЕМВРИ 2009 Г. ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАРЕДБАТА ЗА ПЕНСИИТЕ И ОСИГУРИТЕЛНИЯ СТАЖ, ПРИЕТА С ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 30 НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ ОТ 2000 Г.
(ОБН. - ДВ, БР. 2 ОТ 2010 Г., В СИЛА ОТ 01.01.2010 Г.)

§ 24. Постановлението влиза в сила от 1 януари 2010 г.

Допълнителни разпоредби

КЪМ ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 25 ОТ 3 ФЕВРУАРИ 2011 Г. ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАРЕДБАТА ЗА ПЕНСИИТЕ И ОСИГУРИТЕЛНИЯ СТАЖ, ПРИЕТА С ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 30 НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ ОТ 2000 Г.

(ОБН. - ДВ, БР. 13 ОТ 2011 Г., В СИЛА ОТ 01.01.2011 Г.)

§ 25. Навсякъде в наредбата думите "чл. 68, ал. 1 - 3 КСО" се заменят с "чл. 68, ал. 1 и 2 КСО" и думите "възрастта по чл. 68, ал. 1 и 2 КСО" се заменят с "възрастта по чл. 68, ал. 1 КСО".

Заключителни разпоредби

КЪМ ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 25 ОТ 3 ФЕВРУАРИ 2011 Г. ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАРЕДБАТА ЗА ПЕНСИИТЕ И ОСИГУРИТЕЛНИЯ СТАЖ, ПРИЕТА С ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 30 НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ ОТ 2000 Г.
(ОБН. - ДВ, БР. 13 ОТ 2011 Г., В СИЛА ОТ 01.01.2011 Г.)

§ 27. Постановлението влиза в сила от 1 януари 2011 г.

Заключителни разпоредби
КЪМ ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 33 ОТ 16 ФЕВРУАРИ 2012 Г. ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И
ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАРЕДБАТА ЗА ПЕНСИИТЕ И ОСИГУРИТЕЛНИЯ СТАЖ,
ПРИЕТА С ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 30 НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ ОТ 2000 Г.
(ОБН. - ДВ, БР. 16 ОТ 2012 Г., В СИЛА ОТ 01.01.2012 Г.)

§ 37. Лицата, които съхраняват ведомости и други документи за осигурителен стаж и осигурителен доход за работници и служители, които са работили при еднолични търговци и клонове на чуждестранни търговци, заличени на основание § 5, ал. 1 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за търговския регистър (обн., ДВ, бр. 34 от 2006 г.; изм. и доп., бр. 80 и 105 от 2006 г., бр. 53, 58 и 104 от 2007 г., бр. 50 и 94 от 2008 г., бр. 44 от 2009 г., бр. 101 от 2010 г. и бр. 34 и 105 от 2011 г.), и на търговски дружества и кооперации, прекратени на основание § 5, ал. 2 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за търговския регистър, са длъжни да ги предадат в съответното териториално поделение на НОИ до 31 декември 2012 г.

§ 38. Постановлението влиза в сила от 1 януари 2012 г. с изключение на § 30.

Заключителни разпоредби
КЪМ ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 248 ОТ 11 ОКТОМВРИ 2012 Г. ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И
ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАРЕДБАТА ЗА ПЕНСИИТЕ И ОСИГУРИТЕЛНИЯ СТАЖ,
ПРИЕТА С ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 30 НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ ОТ 2000 Г.
(ОБН. - ДВ, БР. 80 ОТ 2012 Г., В СИЛА ОТ 01.08.2012 Г.)

§ 5. Постановлението влиза в сила от 1 август 2012 г.

Заключителни разпоредби
КЪМ ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 80 ОТ 29 МАРТ 2013 Г. ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ
НА НАРЕДБАТА ЗА ПЕНСИИТЕ И ОСИГУРИТЕЛНИЯ СТАЖ
(ОБН. - ДВ, БР. 33 ОТ 2013 Г., В СИЛА ОТ 01.01.2013 Г.)

§ 34. Постановлението влиза в сила от 1 януари 2013 г., с изключение на § 1 - 3, § 5 - 9, § 16, 18, 20 и 21 и § 23 - 32.

Преходни и Заключителни разпоредби
КЪМ ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 142 ОТ 8 ЮЛИ 2013 Г. ЗА ПРИЕМАНЕ НА УСТРОЙСТВЕН
ПРАВИЛНИК НА МИНИСТЕРСТВОТО НА МЛАДЕЖТА И СПОРТА

(ОБН. - ДВ, БР. 62 ОТ 2013 Г., В СИЛА ОТ 03.07.2013 Г.)

§ 91. Постановлението влиза в сила от 3 юли 2013 г.